

ФРАНСОАЗ САГАН

ФАМА

УСМИВКА ПОЧТИ

ФРАНСОАЗ САГАН УСМИВКА ПОЧТИ

Превод: Мария Коева

chitanka.info

На Флоранс Малро

Любов е каквото се случва между двама души, които се обичат.

Роже Ваян

ПЪРВА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА

Следобеда бяхме прекарвали в едно кафене на улица Сен Жак — пролетен следобед, досущ като всеки друг. Отегчавах се леко, скромничко; разхождах се от музикалния автомат до прозореца, докато Бертран разискваше лекцията на Спир. Спомням си, че по едно време се опрях на автомата и загледах как плочата бавно се издига и поляга под сапфирената игла косо, почти нежно, като човешка буза. И кой знае защо, у мен нахлу остро чувство на щастие; осезаем усет, че някой ден ще умра и тогава няма да я има ръката ми върху хромирания ръб, нито пък слънцето ще блести в очите ми.

Обърнах се към Бертран. Той ме гледаше и при вида на усмивката ми се изправи. Не допускаше да бъда щастлива без него. Редно бе моите щастливи мигове да са просто същностни отрязъци от съвместния ни живот. Смъртно го бях долавяла и по-рано, но тогава изпитах нетърпимост и се извърнах. Пианото бе загатнало темата на „Lone and sweet“, доразвиваше я кларинет и всяко негово дихание ми беше известно.

С Бертран се бях запознала година по-рано, на изпитната сесия. Прекарахме напрегната седмица, рамо до рамо, преди да отпътувам у родителите си за лятото. Последната вечер той ме целуна. После ми писа. Отначало между другото. Сетне тонът му се промени. Следях възхода не без трепет, та когато прочетох думите: „Намирам подобни изявления за смешни, но ми се струва, че те обичам.“, можах да му отговоря в същия дух и без да си кривя душата: „Изявлението е смешно, но и аз те обичам.“ Откликът бе дошъл естествено, или по-скоро звукоподражателно. Родителското имение край Йона предлагаше малко развлечения. Слизах до брега и стоях, загледана в пластовете речни треви, вълнисти и жълти на повърхността, после мятах камъчета, така че да отскачат от водата — бяха приятни на пипане, огладени, черни и пъргави като лястовички. Цяло лято си повтарях „Бертран“ — наум и в бъдеще време. Бих казала, че писмовното набелязване на отправните точки в една любов доста добре ме охарактеризираше.

Бертран беше зад мен. Подаваше ми чашата; като се обърнах, озовах се плътно до него. Той винаги се обиждаше донякъде, че не участвувам в споровете. Всъщност аз не че не обичах да чета, но да говоря за литература, ми беше досадно.

Той така и не успяваше да свикне с това.

— Все същото парче пускаш — каза. — Впрочем и аз го харесвам.

Последното изрече с равен глас и се сетих, че за пръв път бяхме чули плочата заедно. У него непрекъснато откривах дребни пориви на сантименталност, жалони в нашата връзка, неоставили у мен спомен. „Никакъв не ми е — помислих, си внезапно, — скучен ми е, безразлична съм към всичко, аз съм никаква, никаква, съвършено никаква.“; и ме задави пак същото усещане на нелеп възторг.

— Трябва да видя вуйчо ми, пътешественика — добави Бертран. — Ще дойдеш ли?

Мина пред мен, а аз тръгнах подире му. Не познавах вуйчото-пътешественик и нямах желание да го познавам. Ала нещо у мен ме предопределяше да следвам спретнато подстригания тил на някой младеж, да се оставям винаги да ме отвеждат нанякъде без съпротива, с разни мислички, хладни и хлъзгави като риби. И с известна нежност. С Бертран извървахме булеварда; стъпките ни бяха съзвучни както телата нощем; той ме държеше за ръката, бяхме стройни, приятни на вид като на картинка.

По цялото протежение на булеварда и на площадката в автобуса, който ни возеше към вуйчото-пътешественик, Бертран ми беше мил. От клатушкането се блъсках о него, той се смееше и ме обгръщаше с покровителствена ръка. Опирах се на сакото му, до извивката на рамото, мъжко рамо, тъй удобно за главата ми. Вдишвах мириса му, беше ми близък, разнежваше ме. Бертран бе първият ми любовник. Чрез него бях опознала дъха на собственото си тяло. Всякога чрез друго тяло откриваш своето, дължината, мириса му — отначало с предпазливост, после с признателност.

Бертран ми говореше за вуйчото-пътешественик, когото явно не обичаше много-много. Разправяше как разигравал театър по повод на пътешествията — Бертран си прекарваше времето да проучва какъв театър разиграват хората и стигаше дотам, че едва ли не живееше със

страха да не би сам да си разиграва театър несъзнателно. Това ми се струваше смешно. Това пък него го вбесяваше.

Вуйчото-пътешественик чакаше Бертран, седнал на открито в едно кафене. Като го видях, казах на Бертран, че не изглежда никак зле. Вече бяхме наблизил, той стана.

— Люк — рече Бертран, — доведох една приятелка, Доминик. Вуйчо ми Люк — пътешественикът.

Бях приятно изненадана. Мислех си: „Съвсем сносен е вуйчото-пътешественик.“ Имаше сиви очи, видът му беше уморен, почти тъжен. В известен смисъл беше хубав. — Как мина последното пътешествие? — попита Бертран.

— Много лошо. Уреждах едно досадно наследствено дело в Бостън. Под път и над път се сблъсках с разни мухлясали юристчета. Убийствена скука. А ти?

— Нашият изпит е след два месеца — каза Бертран.

Натърти на „нашият“. Ето в какво се състоеше съпружеската страна на Сорбоната. За изпита се говореше като за пеленаче.

Вуйчото се обърна към мен:

— И вие ли се явявате на изпити?

— Да — отговорих вяло. (Моите дейности, колкото и незначителни да бяха, винаги малко ме засрамваха.)

— Свършил съм цигарите — заяви Бертран.

Стана, а аз го проследих с поглед. Крачеше бързо, пъргаво. Понякога си мислех, че тази съвкупност от мускули, рефлексии, гладка кожа ми принадлежи и това ми се виждаше изумителен дар.

— А освен с изпити с какво се занимавате? — запита вуйчото.

— С нищо — отроних. — Е, с нищо особено.

Вдигнах ръка в знак на обезсърчение! Той я улови във въздуха; изгледах го стреснато. За миг, светкавично, ми мина през ума: „Харесва ми. Старичък е и ми харесва.“ А той, усмихнат, вече полагаше ръката ми на масата.

— Пръстите ви са оплескани с мастило. Това е добър признак. Ще си вземете изпита и ще станете блестяща адвокатка, макар че май не сте много бърлива.

Разсмях се и аз. Трябваше да се сприятеля с него.

А Бертран вече се връщаше; Люк го заговори. Не слушах какво си казват. Думите на Люк бяха бавни, ръцете му — едри. Мислех си:

„Образец на съблазнител за девойчета като мен.“ Предварително си имах едно наум. Недостатъчно, за да не остана неприятно жегната, когато той ни покани на обед за след два дни, но заедно с жена му.

ВТОРА ГЛАВА

Двата дни преди обедата с Люк прекарах доста скучно. Всъщност какво имах да върша? Да поуча за някакъв изпит, който с нищо особено нямаше да ме обогати, да се разхождам на припек, да бъда обичана от Бертран без прекомерна взаимност от моя страна. Впрочем той ми беше мил.

Доверието, нежността, зачитането според мен не бяха за пренебрегване, а за силни страсти почти не се замислях. Подобно отсъствие на истински чувства ми се струваше най-естественият начин на живот. Всъщност да живееш, означаваше да бъдеш възможно най-доволен. А това и бездруго не беше лесно.

Бях на квартира в нещо като семеен пансион, обитаван само от студенти. Управата беше от хора с широки възгледи и без затруднения можех да се прибирам в един-два след полунощ. Стаята ми беше с нисък таван, голяма и съвършено гола, тъй като първоначалните ми намерения за обзавеждане бързо се бяха изпарили. Към обстановката имах малко изисквания, и те се свеждаха до това тя да не ми пречи. В къщата цареше провинциален дъх, който ми бе приятен. Моят прозорец гледаше към вътрешен двор, опасан с нисък зид, над който се прихлупваха вечно нащърбените и измъчени парижки небеса, нарядко изплъзващи се нагоре в устремни пориви, над някоя уличка или някой балкон, умилителни и благи.

Ставах, отивах на лекции, на среща с Бертран, обядвахме заедно. Библиотеката на Сорбоната, кината, кафенетата на открито, приятелите. Вечер ходехме да танцуваме или се прибирахме у Бертран, лягахме на кревата, обичахме се, а сетне дълго говорехме в тъмнината. Беше ми хубаво, а у мен все тъй се таеше, подобно на топло и живо зверче, усещането за скука, самота и понякога за възторженост. Казвах си, че сигурно се дължи на чернодробни смущения.

В петък, преди обедата у Люк, се отбих у Катрин и останах там половин час. Катрин беше жизнена, властна и постоянно влюбена. Налагаше ми приятелството си, без аз да съм го избирала. Ала ме смяташе за крехка и безпомощна, което ми доставяше удоволствие. В

нейните очи безучастieto ми беше поетично, каквото дълго бе изглеждало и на Бертран, преди внезапно да го обземе тъй обсебващото собственическо чувство към мен.

В онзи ден тя беше влюбена в някакъв свой братовчед; надълго и нашироко ми описа трепетите с него. Казах ѝ, че отивам на обед у роднини на Бертран и в същия миг установих, че съм позабравила Люк. Защо нямах и аз някоя безкрайна, наивна любовна история, която да разправа на Катрин? Тя даже не се и учудваше. Бяхме вече тъй застинали в съответните си роли. Тя разказваше, аз слушах, тя съветваше, аз преставам да слушам.

Посещението ме потисна. Поех към Люк без особено желание. Дори с уплаха: трябваше да беседвам, да бъда любезна, да се представям пред тях. Искаше ми се да обядвам сама, да въртя в ръцете си бурканче горчица, да бъда вяла, вяла, съвсем вяла.

Когато пристигнах у Люк, Бертран вече беше там. Представи ме на вуйчовата си съпруга. От лицето ѝ лъхаше нещо ведро, много благо, много прекрасно. Беше снажна, възпълна, руса. Изобщо, хубава, но без натрапливост. Рекох си, че тъкмо такава жена повечето мъже биха искали да имат и съхранят до себе си — жена, която дарява щастие, нежна жена. А аз нежна ли бях? Трябваше да попитам Бертран. Вярно, държах го за ръката, не крещях, галех го по косите. Ала мразех да крещя, а ръцете ми харесваха неговите коси, топли и гъсти като козина на животинче.

От самото начало Франсоаз се държа много мило. Разведе ме из луксозния апартамент, наля ми питие, настани ме в кресло — беше естествена и внимателна. Притеснението, което изпитвах от поохлузените си пола и пуловер, се разсейваше. Очаквахме Люк, който работеше. Мислех ся, че навярно е редно да се престоря на заинтересована от професията на Люк — за такива неща почти никога не се сещах. На хората ми се щеше да задавам въпроси от рода на: „Влюбен ли сте?“ или „Какво четете?“. За професиите им нехаех, а те често бяха първостепенни в техните представи.

— Изглеждате угрижена — отбеляза Франсоаз със смях. — Искате ли още глътка уиски?

— С удоволствие.

— Доминик отсега си е създала име на пияница — намеси се Бертран. — Знаете ли защо?

Скокна на крака и дойде до мен с важен израз.

— Горната ѝ устна е малко къса, та когато пие със затворени очи, видът ѝ става унесен, независимо от скоча.

Докато говореше, стискаше горната ми устна между палеца и показалеца си. Показваше ме на Франсоаз, като че бях паленце. Разсмях се и той ме пусна. Люк влизаше.

Като го видях, отново си казах, че е много хубав, но този път с някаква болка. Наистина ме заболя, както пред всичко, което не можеше да стане мое. Рядко имах желание нещо да бъде мое, но тогава ми мина светкавичната мисъл, че бих искала да обхвана това лице между дланите си, да го обгърна силно с пръсти, да долепя устни до плътната, широка уста. Всъщност Люк не беше хубав. Впоследствие често ми го повтаряха. Имаше обаче нещо в чертите му, поради което неговото лице, съгледано едва два пъти, ми беше хилядократно по-малко чуждо от това на Бертран, хилядократно по-малко чуждо и хилядократно по-притегателно от това на Бертран, когато все пак харесвах.

Той влезе, поздрави, седна. Способен беше на изумителна неподвижност. В смисъл, че в бавните му движения, в отпуснатото тяло имаше някаква напрегнатост и затаеност, които действуваха тревожно. Той гледаше Франсоаз с нежност. Аз гледах него. Вече не помня за какво сме приказвали. Говореха най-вече Бертран и Франсоаз. Впрочем с известен потрес възстановявам в паметта си тези встъпления. Тогава бяха достатъчни малко предпазливост, малко отстояние, за да му убягна. Ала нямам търпение да стигна до първия случай, когато бях щастлива чрез него. Самата мисъл да опиша началните мигове, да разчупя за миг безжизнеността на думите, ме изпълва с горчиво и нетърпеливо щастие.

И тъй, обедът с Люк и Франсоаз. После, на улицата, тутакси се нагодих към крачката на Люк, бърза-бърза, а за Бертрановата забравих. Той ме прихвана над лакътя, за да пресека платното: помня, че се притесних. Не знаех какво да правя с ръката си, нито с дланта, отчаяно виснала от китката, сякаш от пръстите на Люк надолу крайникът ми бе мъртъв. Вече не се сещах как е било с Бертран. По-късно Франсоаз и той ни заведоха в някакъв бутик и оттам ми купиха червеникаво вълнено палто, а в изумлението си аз не съумях нито да откажа, нито да им благодаря. Вече ставаше нещо, което се развиваше скоростно,

стремително в присъствието на Люк. А после времето се слягаше като стоварен камшик и пак се занизваха минутите, часовете, цигарите.

Бертран беше вбесен, че съм приела палтото. След като се разделихме с тях, той ми устрои бурна сцена.

— Това е просто невероятно. Значи всеки срещнат може да ти прави всякакви подаръци, а ти не отказваш! Дори не ти е чудно!

— Не е всеки срещнат, а вуйчо ти — отвърнах лицемерно. — И тъй или инак, нямаше начин сама да си купя това палто — ужасно скъпо е.

— Предполагам, че би могла да, караш и без него.

За два часа бях свикнала с палтото, което ми прилягаше чудесно, и последното изречение ме шокира. Имаше една своеобразна логика, която убягваше на Бертран. Казах му го, скарахме се. В края на краищата, той ме заведе в квартирата си, без да вечеряме, като за наказание. Ясно ми беше, че за него това наказание е най-наситеният, най-стойностният момент от деня. Легнал до мен, той ме целуваше с някакво почитание, което ме трогваше и плашеше. Предпочитах нехайната веселост от началото на връзката ни, младежкото, животинското в нашите прегръдки. Ала когато усетих тялото му върху себе си, нетърпеливо търсецо, забравих всичко извън него и двойния ни шепот. Бертран пак си беше Бертран, и напрегнатата тръпка, и насладата. Дори днес, най-вече днес, щастието и самозабравата на телата ми се струва невъобразим дар, тъй смехотворно леснодостъпен в сравнение с моите умопостроения и чувства, че както и да погледна, не мога да не го нарека същностен.

ТРЕТА ГЛАВА

Последваха още вечери в състав ние четиримата или с приятели на Люк. После Франсоаз замина за десет дни на гости у техни близки. Вече ми бе мила; към хората се отнасяше извънредно внимателно, с доброта и самоувереност в добротата, на моменти с уплаха, че не ги разбира, която най-много ми харесваше. Тя беше като земята, умиротворителна като земята, с нещо детинско понякога. Люк и тя често се смееха заедно.

Изпратихме я на Лионската гара. Държах се по-малко притеснено, отколкото в началото, почти свободно; изобщо, бях съвсем весела, понеже пълната липса на скуката, която така и не смеех да назова, приятно ме разнообразяваше. Ставах бодра и на моменти забавна; струваше ми се, че в този си вид нещата могат да продължават до безкрай. Бях свикнала с лицето на Люк и приемах, че внезапните вълнения, които то от време на време пораждаше у мен, са от областта на естетиката или приятелската привързаност. Франсоаз се усмихваше от вратата.

— Поверявам ви го — рече.

Влакът потегли. На връщане Бертран се отби да купи някакъв литературно-политически вестник, който щеше да му предостави поводи за негодувание. Изневиделица Люк се обърна към мен и в скоропоговорка каза:

— Да вечеряме заедно утре?

Тъкмо да отговоря: „Добре, ще питам Бертран“, но той ме спря:

— Ще ви се обадя... — И попита Бертран, който се приближаваше към нас: — Кой вестник търсиш?

— Нямам го — отвърна Бертран. — Доминик, сега имаме лекция, мисля, че трябва да побързаме.

Хвана ме подръка. Държеше ме. Двамата с Люк се гледаха мнително. Останах смутена. Сега, когато Франсоаз я нямаше, всичко ставаше нечисто и някак противно. Споменът ми за тази първа проява на интерес от страна на Люк е неприятен, защото, както споменах, си бях изработила чудесни наочници. Внезапно закопнях за присъствието

на Франсоаз като за защитна стена. Разбирах, че образуваната от нас четворка поначало е имала гнили основи и това ме натъжаваше, понеже като всички склонни към лъжи хора бях чувствителна към обстановката и искрена в разиграваните роли.

— Ще ви откарам — заяви Люк небрежно.

Колата му беше открита и той я шофираше добре. През целия път не продумахме, само на раздяла отронихме по едно „Доскоро виждане“.

— Всъщност това заминаване е облекчение — отсече Бертран. — Не може да се срещаш непрекъснато все с едни и същи хора.

Изказването му изключваше Люк от нашите планове, но не направих никаква забележка. Ставах предпазлива.

— Пък са и старички, нали? — добави Бертран.

Не отговорих и влязохме в лекцията на Брем за етиката на Епикур. Послушах малко, без да се помръдна. Люк искаше да вечеря насаме с мен. Ето какво представлявало щастиято. Разперих пръсти върху банката и усетих как устните ми се разтеглят в неовладяема усмивчица. Извърнах глава, за да не я съгледа Бертран. Така постоях минута. После си рекох: „Поласкана си, съвсем естествено е.“ Да си отрязвам пътищата, да си препречвам излазите, да отбягвам клопките — неизменно у мен се задействуваха правилните рефлексии на младостта.

На идния ден реших, че вечерята с Люк трябва да бъде забавна и безпоследствена. Въобразявах си как ще изникне с пламенен израз и начаса ще ми се обясни в любов. Той позакъсня, беше разсеян и у мен се зароди един-единствен копнеж — той да се покаже развълнуван от непознатото ни досега усамотение. Нищо подобно не се получи, той спокойно приказваше на разни теми с непринуденост, която се предаде и на мен. Вероятно беше първият човек, с когото изпитвах лекота и никаква скука. Сетне предложи да отидем в заведение с дансинг и ме заведе в „Съни’с“. Там попадна на свои приятели, които седнаха при нас, а аз се нарекох глупачка, задето за миг бях повярвала, че е пожелал съвместното ни уединение.

Като гледах жените на масата, установявах също, че ми липсват елегантност и блясък. Изобщо, от фаталното момиче, за каквото цял

ден се бях мислила, към полунощ остана просто една съкрушена отрепка, която криеше роклята си и вътрешно призоваваше Бертран, в чиито очи беше хубавица.

Приятелите на Люк приказваха за препаратата алка-зелцер и благотворното му въздействие сутрин след гуляй. Значи множество хора поглъщаха алка-зелцер и заран възприемаха тялото си като прекрасна играчка, която от развлечения се похабява и заслужава старателна поддръжка. Може би трябваше да се откажа от книгите, от разговорите, от разходките пеша и да пристъпя към богатски удоволствия, към лековатост и съответните всепоглъщащи забавления. Да имам средства за целта и да се превърна в красива вещ. Такива неща ли харесваше Люк?

Той се обърна към мен с усмивка. Канеше ме на танц. Взе ме в обятията си, настани ме там нежно, с глава, опряна о брадичката му. Танцувахме. Осезавах тялото му до своето.

— Намирате тези хора скучни, нали? — обади се той. — Жените много дърдорят.

— За пръв път стъпвам в истинско нощно заведение — рекох. — Заше метена съм.

Той се разсмя.

— Забавна сте, Доминик. Разведрявате ме. Елате, хайде да поговорим другаде.

Тръгнахме си от „Съни’с“. Люк ме отведе в някакво барче на улица Марбьоф и методично взехме да пием. Освен дето имах вкус към уискито, си знаех, че то е единственото средство да се поразприказвам. Не след дълго Люк вече ми се виждаше приятен мъж, привлекателен и ни най-малко застрашителен. Дори изпитвах към него свойска нежност.

Съвсем естествено стигнахме до разговор за любовта. Той каза, че тя била хубаво нещо, не дотам важно, колкото се твърдяло, но че за да бъдеш щастлив, трябвало да бъдеш обичан и да обичаш достатъчно горещо. Кимнах. Той добави, че бил извънредно щастлив, понеже много обичал Франсоаз, която от своя страна също го обичала много. Изказах му поздравления и го уверих, че не съм изненадана, защото те с Франсоаз са изключително свестни хора. Разтапах се от умиление.

— Това е положението — продължи Люк. — А иначе, ако бих могъл да изкарам една любов с вас, би ми доставило голямо

удоволствие.

Разсмях се тъпо. Усещах се лишена от реакции.

— Ами Франсоаз? — попитах.

— Нищо чудно да ѝ кажа. Вижте, тя си ви обича.

— Именно... — възразих. — Пък и не знам, такива работи не се приказват току-така...

Бях възмутена. Непрестанните преходи от едно душевно състояние към друго започваха да ме изтощават. Струваше ми се, че е крайно естествено и същевременно крайно неподобаващо Люк да ми предлага кревата си.

— В известен смисъл има нещо — добави Люк сериозно. — Имам предвид между нас. Бог ми е свидетел, че, общо взето, нямам слабост към млади момичета. Ние с вас обаче сме сродни личности. Тоест няма да е нито глупаво, нито банално. А това е рядкост. Е, вие ще си помислите.

— Ами, да — отговорих. — Ще си помисля.

Видът ми навярно е бил окаян. Люк се наведе към мен и ме целуна по бузата.

— Горкичкото — рече. — Направо сте за ожалване. Да имайте поне наченки на елементарен морал. Но нямате, също като мен. И сте добричка. И обичате Франсоаз. И с мен не ви е тъй скучно, както с Бертран. Ама че каша, а?

Избухна в смях. Обидих се. Впоследствие винаги се чувствавах повече или по-малко уязвена, когато Люк се заемаше да „обобщава отношенията“, според собствения му израз. Тогава не скрих огорчението си.

— Няма значение — добави той. — Нищо дотук не е истински важно. Харесвам ви, харесвам те. Заедно ще ни бъде много радостно. Само радостно.

— Ненавиждам ви — обадих се.

Изрекох думите с гробовен глас и двамата се разсмяхме. Това съпричастие, възникнало за броени минути, ми се струваше съмнително.

— Сега ще те изпратя — продължи Люк. — Страшно късно е. Или, ако искаш, ще отидем до кея Берси да гледаме как се развиделява.

Отидохме до кея Берси. Люк спря колата. Небето се белееше над Сена, сгъсена между крановете като тъжно дете между своите

играчки. Небето се белееше, а също и сивееше; издигаше се към светлината, над мъртвите къщи, над мостовете и железариите, бавно, настойчиво във всекиутринния си напор. До мен Люк пушеше безмълвно, с неподвижен профил. Протегнах към него ръка, той я пое и кротко потеглихме към моята квартира. Пред входа той пусна ръката ми, аз слязох и се усмигнахме един на друг. Строполих се на леглото, помислих си, че би трябвало да се съблека, да си изпера чорапите, да провеся роклята на окачалката, и заспах.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Събудих се с тягостното усещане, че ми предстои да разрешавам неотложен проблем. Онова, което Люк ми предлагаше, си беше действително игра, игра примамлива, но и разрушителна за едно чувство, несъмнено доста устойчиво у Бертран, а и за нещо смътно у мен — смътно, ала тръпчиво, и тъй или инак, противоположно на преходността. Поне на самоволната преходност, застъпвана от Люк. Пък и макар да си представях всяка страст и дори всяка връзка като краткотрайна, не можех да приема това за предварителна даденост. Подобно на всеки, който живее едва ли не по сценарий, последният ми бе поносим само в случай, че е написан от мен и единствено от мен.

А и си знаех, че тази игра — доколкото ставаше дума за игра, доколкото е допустима игра между двама души, които истински се харесват и един чрез друг са способни да открият пролука, макар и временна, в своята самота — тази игра беше опасна. Не биваше безразсъдно да се правя на по-силна отколкото бях. В деня, когато щях да бъда „опитомена“, по израза на Франсоаз, изцяло приета и приобщена от Люк, не бих могла да се разделя с него без болка. Бертран не беше годен за друго, освен да ме обича. Казвах си го с нежност към него, но за Люк мислех без задръжки. Защото в края на краищата, поне докато човек е млад, в дългото мошеничество, каквото е животът, нищо не изглежда по-отчаяно желано от непредпазливостта. Впрочем аз никога не бях решавала. Винаги ме бяха избирали. Защо да не се поддам и този път? Очаквах ме обаянието на Люк, ежедневната скука, вечерите. Всичко щеше да се развие от само себе си; излишно беше да умувам предварително.

И заредена с това блажено примирение, отидох на лекции. Там се видях с Бертран, с приятелите; обядвахме заедно на улица Кюжас и всичко, колкото и делнично да беше, ми се стори неестествено. Същинското ми място беше с Люк. Смътно го съзнавах, докато Жан-Жак, един приятел на Бертран, сипеше ехидности по повод на замечания ми израз.

— Ама, Доминик, това просто не е възможно! Само си влюбена! Ей, Бертран, какво си направил от нашето разсеяно момиче? Нова принцеса Дьо Клев^[1]?

— Нямам представа — отрони Бертран.

Извърнах очи към него. Беше пламнал и отбягна погледа ми. Действително бе невероятно, моят съмишленик, моят спътник от близо година внезапно се превръщаше в противник! Някакъв порив ме тласна към него. Щеше ми се да му кажа: „Бертран, уверявам те, не бива да страдаш, ще бъде тъй жалко, не искам.“ И дори простоудушно бих добавила: „Все пак си спомни летните дни, зимните дни, твоята стая — всичко това не може да бъде разрушено за три седмици, немислимо е.“ Бих желала той да ми го потвърди настойчиво, да ме успокои, да ме привлече отново към себе си, да съм негова. Защото той ме обичаше. Ала не беше мъж. У някои мъже, у Люк също, се долавяше сила, каквато нито Бертран, нито който и да е от младежите наоколо не притежаваше. А не беше до опитност.

— Не тормозете Доминик — рече Катрин с обичайната си властност. — Ела, Доминик, мъжете са грубияни, да идем да пием кафе заедно.

Навън ми обясни, че не било особено важно, че Бертран всъщност бил много привързан към мен и немало защо да се кося от лошите му настроения. Не възразих. В края на краищата, за пред приятелите беше по-добре Бертран да не бъде унижен. А на мен ми бяха втръснали техните приказки, историйките за гаджета, детинщините им във връзка с уж любовни изживявания, драмите им. Само че ставаше дума за Бертран, за болката на Бертран, а нея не можех да подмина. Всичко се развиваше тъй скоростно! Едва загърбвах Бертран и те вече обсъждаха въпроса, тълкуваха го и така ме подтикваха да прибързвам и от раздражение да утежня нещо, което иначе навярно би представлявало просто временно залитане.

— Не разбираш — рекох на Катрин. — Не е до Бертран.

— Аха! — възкликна тя.

Обърнах се към нея и на лицето ѝ прочетох такова любопитство, такава натрапливост да раздава съвети, такава стръв да ме изцеди, че се разсмях.

— Замислям се да отида в манастир — добавих вгълбено.

При което Катрин, без повече да се изненада, се впусна в дълго слово за радостите от живота, за птиченцата, цветенцата, слънцето и прочее. За всичко, от което съм щяла да се откажа, и то от някакво безумство! Спомена още за плътските удоволствия, като сниши глас до шепот: „Да си го кажем правичката... И тия неща са от значение.“ Изобщо, ако наистина смятах да се покалугеря, нейното описание на насладите от живота би ме тласнало да го сторя. Възможно ли беше за някого *това* да е животът? Защото все пак аз, макар да скучаех, поне скучаех със страст. А и тя прояви такова богатство откъм щампи, такава готовност за противни момински излияния и за подробни откровения, че бодро я заряхах посред тротоара. „Чертата и на Катрин — казах, си весело, — на Катрин и нейната всеотдайност.“ От ожесточение почти си тананиках.

Разхождах се в продължение на час, отбих се в шест бутика, без притеснение разговарях с всички. Чувствувах се напълно свободна, напълно весела. Париж беше мой. Париж беше на хората без задръжки, на безгрижните, винаги го бях осъзнавала, но болезнено, поради липса на безгрижие. А сега градът бе мой, красивият ми град, цял в позлата и остриета, град, „на който не минават номера“. Сякаш хвърчах, понесена от нещо, може би от радост. Крачех бързо. Осезавах бремето на нетърпението, кръвта туптеше в китките ми; усещах се млада, смешно млада. В тези мигове на щастие ми се струваше, че се докосвам до една истина, много по-очевидна от жалките истинчици, предъвквани през моите униния.

Влязох в едно кино на Шанз Елизе, където даваха стари филми. Някакъв младеж седна до мен. С един поглед установих, че е приятен, може би само малко русоляв. Той скоро размърда лакътя си до моя, протегна към коляното ми предпазлива ръка: хванах я във въздуха и я задържах в своята. Напушваше ме смях, смях на гимназистка. Противните близости в тъмни киносалони, крадливите прегръдки, срамът — какво представляваха? В ръката си стисках топлата ръка на непознат младеж, нищо общо няхах с непознатия младеж, беше ми смешно. Той раздвижи длан в моята и бавно приближи коляното си. Следях действията му със своеобразно любопитство, страх и поощрение. И аз като него се боях, че достойнството ми ще се разбуди, осезавах как се превръщам във възрастна дама, която възмутено си става. Сърцето ми тупкаше по-забързано — дали от трепет или от

филма? Филмът впрочем беше хубав. Би трябвало да се отреди специална зала за посредствени филми, където да ходят хората, търсещи срещи. Младежът се извърна към мен въпросително и тъй като филмът беше шведски, тоест силно експониран, в салона бе светло и видях, че той наистина е доста хубав. „Доста хубав, но не е мой тип“, казах си, докато той скланяше към мен плахо лице. За миг си помислих за хората зад нас, който вероятно намираха, че това е... Той целуваше добре, но в същото време притискаше коляното си понапористо, ръката му посягаше, стремеше се да печели предимство, лукаво, безсмислено предимство, от което дотогава не бях го лишила. Изправих се и излязох. Той навярно нищичко не е проумял.

Озовах се на Шанз Елизе с вкус на чужда уста върху устните си и реших да се прибера и почета един новоизлязъл роман.

Беше много хубава книга от Сартр — „Разумна възраст“. Вгълбих се в нея с наслада. Бях млада, харесвах един човек, втори обичаше мен. Имах да разрешавам глупаво момичешко раздвоение; придавах си важност. Налице бяха дори женен мъж, друга жена, цяла игричка между четирима души се заплиташе всред парижката пролет. От всичко това си съставях прегледно, сухо уравнение, цинично до немай къде. А и се чувствавах прекрасно. Приемах до едно предстоящите униция, сътресения, удоволствия, предварително приемах всичко с лекота.

Четох; здрачи се. Оставих книгата, положих глава на свития си лакът, погледах как небето прелива от лилаво към сиво. Внезапно се усетих слаба и беззащитна. Животът ми се отгичаше, а аз не вършех нищо, смеех се невесело. Да има някой до рамото ми, с когото да остана, когото да притисна до себе си с болезнената буйност на любовта. В трезвостта си не стигах дотам, че да завиждам на Бертран, но бях достатъчно тъжна, за да завиждам на всяка щастлива любов, на всяка беззаветна връзка, на всяка робия. Станах и излязох.

[1] Героиня от едноименния роман на френската писателка Мадам дьо Лафайет, издаден през 1678 г. Тип на безнадеждно влюбена, но по своя воля; тя изстрадва любовта си, без да ѝ се поддаде, за да не отстъпи от моралните си принципи и задължения. — Б.пр. ↑

ПЕТА ГЛАВА

През следващите две седмици няколко пъти излизахме с Люк. Винаги обаче присъствуваха и негови приятели — хора, които, общо взето, много пътуваха по света, та откъм разкази и облик бяха доста забавни. Люк говореше бързо, развлекателно, гледаше ме благонамерено и запазваше разсеяния си и същевременно припрян израз, който всякога ме караше да се съмнявам, че действително се интересува от мен. После ме изпращаше до квартирата, слизаше от колата и лекичко ме целуваше по бузата, преди да потегли обратно. Вече не споменавахе за желанието, което бе казал, че изпитва към мен и от това се чувствавах и облекчена, и разочарована. Най-сетне ми съобщи, че Франсоаз се връщала вдругиден и си дадох сметка, че двете седмици бяха преминали като насън и премного бях глаголствувала пред себе си за нищо.

Една сутрин отидохме да посрещнем Франсоаз на гарата, но без Бертран, който впрочем, от десет дни ми се сърдеше. Съжалявах, че е така, но се възползувах, за да водя самостоятелно безделен и морен живот, който ми допадеше. Знаех, че раздялата му носи страдание, което пък ми пречеше да се отдавам на същото истински и без задръжки.

Франсоаз пристигна широко усмихната, разцелува ни, възкликна, че сме изглеждали ужасно, но пък тъкмо се получавало хубаво: били сме поканени за уикенда у сестрата на Люк — майката на Бертран. Аз възразих, че не съм предвидена, а и че с Бертран всъщност сме се посдърпали. Люк добави, че се дразнел от сестра си. Франсоаз обаче изглади всичко: именно Бертран бил помолил майка си да ме покани. „Вероятно — вметна Франсоаз със смях, — за да се сдобрите.“ А Люк все пак трябвало да се съобразява от време на време със семейството.

Тя ме гледаше весело, а аз ѝ се усмихвах, превъзнесена от обич. Беше се поналяла. Възпълна беше, но тъй топла, тъй доверчива, че преливах от радост, задето нищо не се бе случило между Люк и мен и можем да бъдем щастливи тримата заедно, както по-рано. Отново щях да ходя с Бертран, който в края на краищата не ме отегчаваше чак

толкова, а и беше тъй начетен, тъй умен. С Люк бяхме постъпили мъдро. И все пак, докато сяха в колата между него и Франсоаз, за миг го видях като човек, от когото се отказвам, и усетих странно вътрешно бодване, много неприятно.

В един ведър следобед тръгнахме от Париж на гости у майката на Бертран. Знаех, че мъжът ѝ е оставил хубава извънградска къща и мисълта да прекарам някъде края на седмицата удовлетворяваше у мен някакъв словесен снобизъм, който дотогава не бях имала случай да проявявам. Бертран ми бе обяснил, че майка му била твърде любезна личност. При подобни изказвания той изобразяваше на лицето си разсеяния израз, любим на младежите, когато в разговор за родителите си искат да изтъкнат, че същинският им живот е другаде. Охарчила се бях, за да си купя платнен панталон, понеже Катринините съвсем ми халтавееха. Придобивката разстройваше бюджета ми, но ми беше ясно, че Люк и Франсоаз ще покрият нуждите ми, ако се наложи. Чудно ми бе, че тъй лесно го приемам, но като всеки човек, склонен да се погажда със себе си, поне за дреболиите, отдавах тази леснина по-скоро на тяхната деликатност в щедростта, а не на собствената си неделикатност. Впрочем по-здравословно е да приписваш качества на хората, отколкото да признаваш недостатъците си.

Люк дойде да ни вземе с Франсоаз от едно кафене на булевард Сен Мишел. Отново изглеждаше уморен и малко тъжен. По магистралата подкара много бързо, почти застрашително. Бертран неистово се разсмя, скоро и аз почнах да му пригласям, а като чу смеха ни, Франсоаз се обърна назад. Имаше сконфузения вид на твърде вежливите хора, които никога не смеят да възразят, дори ако става дума за живота им.

— Защо се смеете?

— Млади са — каза Люк. — На двайсет години все още си във възрастта, когато се смееш до припадък.

Не знам защо, но думите ми подействуваха неприятно. Не ми харесваше Люк да се отнася към Бертран и мен като към двойка, и то двойка деца.

— Това е нервен смях — рекох. — Защото карате бързо и ни е свито под лъжичката.

— Ще идваш с мен — отвърна Люк — да те уча да караш.

За пръв път ми проговаряше на ти пред други. Може би това е то да сгафиш, мина ми през ума. Франсоаз за миг се взря в Люк. После мисълта за гаф ми се стори смешна. Не вярвах в изобличителните гафове, в издайническата размяна на погледи, в светкавичните прозрения. В романите винаги ме изумяваше фразата: „И тя внезапно разбра, че той я мами.“

Пристигнахме. Люк рязко свърна по тесен път и аз политнах към Бертран. Той ме задържа плътно до себе си, здраво, нежно и се почувствувах много неловко. Нетърпимо ми беше Люк да ни вижда така. Стори ми се просташко и — което впрочем бе твърде глупаво от моя страна — нетактично спрямо него.

— Приличате на птиче — обади се Франсоаз.

Беше се извърнала и ни гледаше. В очите ѝ се четеше истинска доброта, и то без никаква безвкусица. Не бе изписала на лицето си съчастническия, одобрителен израз на зрелите жени пред младежки двойки. Просто сякаш казваше, че явно ми е сравнително уютно в прегръдките на Бертран, че съм затрогваща. Доста ми допаднаше да бъда затрогваща, това често ми спестяваше да вярвам, да мисля, да отговарям.

— Старо птиче — отвърнах. — Чувствувам се стара.

— Аз също — рече Франсоаз. — При мен обаче е по-обяснимо.

Люк изви глава към нея с лека усмивка. Изведнъж си казах: „Те се харесват; положително продължават да спят заедно. Люк ляга с нея, докосва я, люби я. Дали и той се замисля как Бертран разполага с тялото ми? Дали си го представя? Дали и той като мен изпитва смътна ревност?“

— Ето ни у дома — оповести Бертран. — Има още някаква кола — боя се, че майка ми е поканила някои от обичайните си гости.

— В такъв случай потегляме обратно — откликна Люк. — Имам ужас от гостите на скъпата ми сестра. Знам едно чудесно ханче на две крачки оттук.

— Хайде де — намеси се Франсоаз, — стига опърничавост. Къщата е прекрасна, а Доминик не я е виждала. Елате, Доминик.

Тя ме хвана за ръка и ме поведе към нелоша къща, опасана от морава. Последвах я, като си повтарях, че всъщност едва не бях извършила пошлостта да ѝ изменя с мъжа ѝ, че много я обичам и бих

предпочела да сторя всичко друго, но не и да я наскърбя. Естествено тя не би разбрала.

— Ето ви най-сетне — чу се писклив глас.

Изад живия плет изникна майката на Бертран. Никога не бях се срещала с нея. Тя ми хвърли един от ония изпитателни погледи, присъщи само за майките на синове към момичетата, които те им представят. Видя ми се най-вече руса и някак креслива. Въртеше се около нас и дърдореше; скоро ми дойде до гуша. Люк я наблюдаваше, като че е напад. Бертран изглеждаше малко притеснен, което ме подтикна да любезнича. Най-сетне с облекчение се озовах в отредената ми стая. Леглото беше много високо, а чаршафите грапави, като тия от детството ми. Отворих прозореца към зелените, шумолящи дървета, и в помещението нахлу силен мирис на влажна пръст и трева.

— Харесва ли ти? — запита Бертран.

Видът му беше смутен и същевременно доволен. Помислих си, че за него този уикенд с мен у майка му вероятно е нещо доста значително и сложно. Усмихнах му се:

— Много хубава къща имаш. А майка ти не я познавам още, но явно е мила.

— Значи, не ти е зле. Пък и аз съм в съседство.

Засмя се съчастнически, аз също. Допадаха ми непознати къщи, бани с настилка в бяло и черно, големи прозорци, повелителни младежи. Той ме привлече към себе си, нежно ме целуна по устата. Не му бях споменала за момчето от киното. Щеше да го възприеме зле. Сега и аз го възприемах зле. От разстояние споменът беше донякъде срамен, едновременно комичен и нечист, изобщо — неприятен. В продължение на един следобед бях представлявала игрива и волна личност; вече не бях такава.

— Да вървим на вечеря — казах на Бертран, който с леко разширени зеници се навеждаше да ме целуне отново. Харесваше ми да ме желае. Себе си обаче не харесвах. Образът на дръпнато и хладно момиче — „с черно сърце и бяло лице“, както гласеше една песен — беше в духа на пиеска за господата на преклонна възраст.

Вечерята беше убийствена. Действително, присъствуваха и приятели на майката на Бертран: двойка съпрузи, бърбиви и в крак с всички новости. По време на десерта мъжът, който се наричаше Ришар

и беше президент на някакъв управителен съвет, не се стърпя и поде познатата песен:

— А вие, девойко, и вие ли сте от онези нещастници екзистенциалистите? Всъщност, скъпа Март — обръщаше се вече към майката на Бертран, — аз просто не разбирам днешните отегчени млади хора. Ей Богу, на тяхната възраст ние обичахме живота! По наше време умеехме да се веселим, правехме по някоя и друга лудория, обаче, честен кръст, от душа и сърце се радвахме на всичко!

Жена му и майката на Бертран се смееха многозначително. Люк се прозяваше, Бертран подготвяше слово, което нямаше да бъде изслушано.

С обичайната си добра воля Франсоаз видимо се стараеше да проумее защо тези хора са толкова досадни. А на мен поне за десети път ми се случваше подобни розово-сиви господа да ми излизат с изпълнението за своите ведри и здрави настроения, като предъвкваха думата „екзистенциализъм“ дотолкова по-сладостно поради факта, че им беше неясен смисълът ѝ.

— Драги Ришар — намеси се Люк, — боя се, че едва на вашата възраст — тоест на нашата, — човек прави лудории. Тези млади хора правят любов, което също е добре. А за лудории са нужни кабинет и секретарка.

Човекът на живота не откликна. До края вечерята протече без изстъпления, като всички говореха по малко, освен Люк и аз; единствен Люк скучаеше тъй дълбоко като мен и се питах дали това не е първото ни съпричастие — своеобразната неприспособимост към скуката.

Тъй като навън беше топло, след вечерята се преместихме на терасата; Бертран отиде да донесе уиски. Полугласно Люк ми заръча да не прекалявам с пиенето.

— Тъй или иначе, аз мога да нося — отвърнах обидено.

— Ще ревнувам — продължи той. — Бих искал да се напиваш и да приказваш глупости само с мен.

— А през останалото време какво ще правя?

— Мрачна физиономия, както на масата.

— А вие да не смятате, че вашата физиономия беше весела?... Каквото и да твърдите, очевидно не се числите към святното поколение.

Той се разсмя.

— Ела да се поразходиш с мен из градината.

— В тъмното? Ами Бертран и другите...

Бях стресната.

— Те достатъчно ни досадиха. Хайде, идвай.

Хвана ме подръка, изправи се пред присъстващите. Бертран още не се бе появил с уискито. Бегло си помислих, че като се върне, ще тръгне да ни търси, ще ни открие под някое дърво и може да убие Люк, както в „Пелеас и Мелизанда“.

— Ще заведе това младо момиче на романтична разходка — оповести Люк гръмко.

Не се обърнах, но дочух смеха на Франсоаз. Люк ме увлече след себе си по някаква алея, която в началото изглеждаше бяла от чакълестата настилка, но по-нататък потъваше в мрака. Внезапно ме достраша. Щеше ми се да съм си у дома, при нашите, на брега на Йона.

— Страх ме е — рекох на Люк.

Той не се засмя, улови ме за ръката. Исках винаги да е такъв, мълчалив, вгълбен, покровителствен и нежен. Да не се отделя от мен, да ми казва, че ме обича, да му бъде мила, да ме прегръща. Той се спря, прегърна ме. Сгуших се в сакото му, затворих очи. И всичко напоследък бе само дълго бягство от този миг; и ръцете му извъръщаха нагоре лицето ми; и топлата, галювна уста тъй прекрасно прилягаше на моята. Пръстите му обхващаха страните ми и се впиваха в тях, докато се целувахме. Обвих ръце около шията му. Боях се от себе си, от него, от всичко извън сегашния миг.

Обикнах устата му тутакси, силно. Той не продумваше, само ме целуваше и нарядко понадигаше глава, за да си поеме дъх. Тогава виждах лицето му над моето в сумрака, разсеяно, но и съсредоточено, подобно на маска. После той отново, бавно-бавно, се скланяше над мен. Много скоро престанах да различавам чертите му и затворих очи пред топлината, която нахлуваше в слепоочията, в клепките, в гърлото ми. У мен възникваше нещо непознато, лишено от припряността и нетърпеливостта на желанието, а напротив — щастливо, протяжно, смътно.

Люк се откъсна от мен и аз леко се препънах. Той ме хвана под ръка и без думица да си кажем, обходихме градината. Мислех си, че

бих искала да го целувам, докато съмне, и нищо повече. Бертран бързо бе изчерпал целувките си: желанието незабавно ги правеше излишни за него; те бяха просто спирка по пътя към удоволствието, а не неизчерпаемост, пълноценност, както се бях догадила благодарение на Люк.

— Градината ти е великолепна — с усмивка рече Люк на сестра си. — За жалост, късно е.

— Никога не е късно — заяви сухо Бертран.

Наблюдаваше ме втренчено. А на мен ми се щеше да остана сама в тъмнината на стаята си, за да смогна да си припомня и да проумея, няколкото мига в парка. И тъй, щях да ги скътам настрани до края на разговора, да бъда изцяло отсъстваща, после, със спомена, да се кача в стаята. Да се просна на леглото, с отворени очи, и дълго да го въртя ли, въртя пред себе си, за да го разруша или да го оставя да се превърне в нещо същностно. Тази вечер заключих вратата си, но Бертран и не дойде да потропа.

ШЕСТА ГЛАВА

Сутринта измина бавно. Разбудих се с осезание за мекота, за сладост, както се разбуждах в детството. Ала ме очакваше не някой от дългите, жълти, самотни дни, прорязвани единствено от четива, а среща с другите. А пред другите ми предстоеше да изпълнявам роля, за която бях отговорна. Пред тази отговорност и деятелност отначало гърлото ми се сви и аз обратно се зарових във възглавницата, с усещането, че ми прилява. После се сетих за снощната вечер, за целувките на Люк и вътре в мен нещо се прекърши.

Банята беше великолепна. Влязох във ваната и весело си затананиках: „А сега, а сега, трябва, трябва да реша“ по една джазова мелодия. Някой силно заблъска по вратата.

— Ама моля ви се, оставете мирните хора да спят!

Беше радостен глас, гласът на Люк. Да бях родена десет години по-рано, преди Франсоаз, бихме могли да живеем заедно и той със смях щеше да ме възпира да пея заран, и бихме могли да бъдем щастливи много дълго, а не да се намираме в задънена улица. Защото си беше задънена улица и навярно затова не навлизахме в нея, въпреки прекрасното ни отегчение и безстрастие. Нужно беше да избягам от него, да си отида. Излязох от ваната, но само, за да намеря мъхест халат с мирис на стара селска ракла, в който се омотах, казвайки си, че здравият разум се състои в това да оставиш нещата да се развиват или да не се развиват, че не бива винаги да разчепкваш, а да бъдеш спокоен, храбър: от лицемерие чак мед ми капеше на душата.

Пробвах новозакупения платнен панталон и заставах пред огледалото. Не се харесвах, прическата ми беше никаква, лицето — остричко, миловидно. Хубаво би било да имам правилни черти и плитки, а също и бездънните очи на момичетата, създадени да измъчват мъжете; образ и строг, и сладен. С отметната назад глава може би имах чувствен израз, но в подобна стойка коя жена не би го имала? А и панталонът беше смешен, в него изглеждах съвсем недоразвита: никога нямаше да посмея да се появя така долу. Беше добре позната форма на отчаяние — моят собствен облик тъй ми

опротивяваше, че когато все пак се престрашавах да изляза, се държах отвратително през целия ден.

Ала влезе Франсоаз и оправи всичко.

— Прелестна сте така, Доминик! Видът ви е още по-младежки и с повече живот. Пред вас ме налягат угризения.

Седеше на леглото и се взираше в огледалото.

— Защо угризения?

Без да ме гледа, тя отвърна:

— Прекалявам със сладките неща, под предлог, че ми е вкусно. А и тези бръчки ей тук...

Имаше доста бръчици около очите. Докоснах ги с показалец.

— Аз пък смятам, че са възхитителни — рекох ласкаво. — Колко нощи, колко далечни страни, колко хора са били необходими, за да се получат тия две чертички... С тях е по-хубаво. Придават живот. Пък и не знам, за мен това е красиво, изразително, вълнуващо. Ненавиждам гладките физиономии.

Тя се разсмя:

— С такива утешения ще докарате до фалит козметичните салони. Вие сте една миличка Доминик. Много миличка.

Срамувах се.

— Не съм чак толкова миличка.

— Обидих ли ви? Младите мразят да бъдат мили. Но вие никога не казвате нищо неприятно, нищо несправедливо. И обичате хората. Та ето защо намирам, че сте чудесна.

— Не съм.

От твърде отдавна не бях говорила за себе си. А това бе занимание, на което се бях отдавала до седемнайсетгодишна възраст. Сега изпитвах някаква отмала. Въсъщност бях в състояние да се интересувам от себе си, да се харесвам, само ако Люк ме харесваше, ако Люк се интересуваше от мен. Последната мисъл беше глупава.

— Минавам границите — казах на глас.

— И сте невероятно разсеяна — обади се Франсоаз.

— Защото не обичам — рекох.

Тя ме изгледа. Какво ли изкушение ме обземаше? Да ѝ заявя: „Франсоаз, бих могла да обичам Люк, а вас също обичам, приберете си го, отведете го.“

— С Бертран наистина ли всичко е приключено?

Свих рамене:

— Вече не го виждам. Тоест не го забелязвам.

— Дали не трябва да му кажете?

Не отговорих. Какво да кажа на Бертран? „Не искам повече да те виждам.“ Но аз нямах нищо против да го виждам. Беше ми приятен. Франсоаз се усмихна.

— Разбирам. Няма лесно. Хайде, да вървим на закуска. На улица Комартен мернах една трикотажна блузка, която много ще отива с панталона ви. Ще идем да я разгледаме заедно и...

Весело се разбъбрихме за парцалки, докато слизахме по стълбите. Такъв род теми не ме вълнуваха, но ми беше добре да говоря, без нищо да казвам, да подхвърля някое прилагателно, да сгреша, та тя да възнегодува, да се смеем. Долу Люк и Бертран закусваха. Споменавах за някаква къпалия.

— Да отскочим до басейна?

Предложението изказа Бертран. Навярно си мислеше, че първите слънчеви лъчи ще го облагодетелствуват в сравнение с Люк. А може и да не се ръководеше от толкова долни чувства.

— Великолепна идея. Тъкмо ще обучавам Доминик да кара кола.

— Само без глупости, без глупости — намеси се майката на Бертран, която влизаше в помещението, облечена в разкошен пенъоар. — Добре ли спяхте? А ти, момченцето ми?

Бертран изобрази на лицето си неловкост. Достолепният израз не му подходеше. Обичах го весел. Човек обича да са весели хората, на които причинява болка. Така е по-малко затормозващо.

Люк стана. Явно не понасяше присъствието на сестра си. Досмеша ме. И аз бях изпитвала такива сетивни отвращения, които се заставях да прикривам. У Люк имаше нещо детинско.

— Ще ида горе да си взема банския.

Всички се засуетихме да търсим вещите си. Най-сетне се приготвихме. Бертран тръгна с майка си в колата на техните приятели и останахме ние тримата.

— Карай — каза Люк.

Имах бегли познания, та общо взето се справих. Люк беше до мен, а от задната седалка Франсоаз говореше, без да съзнава опасността.

Отново ме завладя силна мъка по онова, което би могло да бъде: дълги пътувания с Люк до мен, бялото шосе пред фаровете нощем, аз, облегната на рамото на Люк, Люк, тъй непохватим на волана, тъй бърз. Зазорявания сред полята, свечерявания край морето...

— Знаете ли, никога не съм виждала морето...

Те ахнаха.

— Ще ти го покажа — рече Люк тихо.

Извърна се към мен, усмихна ми се. Сякаш се вричаше. Франсоаз не бе го чула и се обади:

— Люк, да я вземем с нас следващия път, като отиваме на море. Тя ще възкликне: „Колко вода, колко много вода!“, както не помня вече кой.

— Сигурно първо ще се изкъпя — възразих. — После ще говоря.

— Знаете ли, наистина е много красиво — продължи Франсоаз. — Плажовете са жълти, скалите червени и цялата тая синя вода, която връхлита връз тях...

— Умирам си за твоите описания — каза Люк със смях. — Жълто, синьо, червено. Като на ученичка. Невръстна ученичка, разбира се — добави извинително, обръщайки се към мен. — Има изкласили ученички, които са крайно вещи... Доминик, завийте наляво, ако можете...

Можех. Стигнахме до някаква морава. Сред моравата имаше голям басейн, пълен със светлосиня вода, от която предварително замръзнах.

Скоро се озовахме край него, вече по бански. На излизане от кабинката се сблъсках с Люк — беше намусен. Запитах го защо и той смутено се поусмихна:

— Не намирам да съм особено хубав.

И не беше. Висок и кльощав, леко сгърбен, с възбледа кожа. Изразът му обаче беше тъй жален, той така старателно се прикриваше с хавлията, толкова наподобяваше затормозен юноша в пубертета, че се разнежих.

— Е, де, не сте чак грозен! — рекох бодро.

Той ме стрелна с кос, почти възмутен поглед, и се разсмя.

— Ама ти май почваш да се държиш непочтително с мен!

После се затича и скочи във водата. Миг по-късно изплува на повърхността, като надаваше отчаяни вопли. Франсоаз отиде да

приседне на ръба. По бански изглеждаше по-добре отколкото облечена, приличаше на статуя от Лувъра.

— Ужасно е студено — каза Люк с глава над водата. — Трябва да си луд, за да се къпеш през май.

— Май месец вече е лято — отсече майката на Бертран.

Ала щом топна крак в басейна, тутакси се отправи обратно да се облича. Гледах веселата, бръщолевеща групичка и чувствувах как у мен напират безгласен смях и вечната, кратка мисъл:

„Ама какво търся тук?“

— Ще се къпеш ли? — запита Бертран.

Беше пред мен, застанал на куц крак. Гледах го одобрително. Знаех, че всяка сутрин вдига тежести; веднъж бяхме прекарвали заедно уикенда и приемайки дрямката ми за дълбок сън, призори той извърши пред прозореца разнообразни упражнения с гирите, които тогава мълком ме разсмяха до сълзи, но явно му се бяха отразили положително. Видът му беше здрав и спретнатичък.

— Късмет е, че и двамата имаме матова кожа — заяви той. — Я виж другите.

— Да влезем във водата — рекох.

Боях се, че ще се впусне в невъздържани разсъждения относно майка си, от която се дразнеше.

Потопих се с най-дълбоко отвращение, направих една обиколка, колкото да се отчете и излязох, зъзнеца. Франсоаз ме разтри с кърпа. Зачудих се защо ли не си е родила дете — тъй очевидно бе създадена за майчинство с широкия си ханш, зрялото тяло, с ласкавостта си. Беше тъй жалко.

СЕДМА ГЛАВА

Два дни по-късно имахме с Люк уговорка да се видим в шест часа. Струваше ми се, че всеки нов опит за лековатост ще породи помежду ни нещо задушливо, невъзвратимо. Изобщо, бях готова, по подобие на девойка от XVII век, да го обвиня, че с една целувка ме е озлостил.

Срещата ни беше в едно барче на кея Волтер. За моя почуда Люк вече бе там. Изглеждаше много зле, уморен. Седнах до него и той веднага поръча уиски за двама ни. После ме попита как е Бертран.

— Добре е.

— Измъчва ли се?

Тонът му не беше присмехулен, а спокоен.

— Защо да се измъчва? — откликнах глупаво.

— Не е идиот.

— Не разбирам защо отваряте дума за Бертран. Това е... ъъ...

— Това е второстепенно?

Сега вече въпросът му звучеше иронично. Подразних се.

— Не е второстепенно, но в края на краищата не е изключително важно. Ако е за важно, да поговорим по-скоро за Франсоаз.

Той се разсмя.

— Чудна работа, ще видиш сама. В такъв род истории чуждият... хм... партньор се възприема като по-сериозна пречка отколкото собствения. Грозно е да се каже, но когато познаваш един човек, познаваш и начина му да страда и го имаш за някак приемлив. Е, не точно приемлив, но ти е известен, тоест не е дотам страшен.

— Не съм особено наясно относно начина на Бертран да страда...

— Не си имала време да го разбереш. А аз съм женен от десет години. И съм виждал Франсоаз да страда. Много е неприятно.

За кратко поседяхме неподвижни. Вероятно и двамата си представяхме как страда Франсоаз. В моето въображение тя стоеше с лице към някаква стена.

— Глупаво е — обади се най-сетне Люк. — Само че, разбираш ли, не е тъй просто, както си го мислех.

Вдигна чашата и изпи уискито, отмятайки назад глава. Имах усещането, че съм на кино. Полагах старания да си внуша, че не е моментът да се чувствавам извън нещата, но сякаш тънех в нереалност. Люк беше тук, щеше той да реши, всичко бе наред.

Той се понаведе напред, поклащайки в ръце празната чаша, така че ледът в нея се въртеше с равномерно движение. Продължи, без да ме гледа:

— Естествено, имал съм историйки. Повечето пъти Франсоаз не е узнавала. Освен в няколко злополучни случая. Никога не е било особено сериозно.

Изправи глава някак гневно.

— Всъщност и с теб не е особено сериозно. Нищо не е сериозно. Нищо няма тежест в сравнение с Франсоаз.

Слушах го без болка, не знам защо. Сякаш присъствувах на лекция по философия без никаква връзка със самата мен.

— Обаче е различно. В началото те желях, с желание, каквото мъж като мен може да изпитва към младо маце, дръпнато и несговорчиво. Впрочем, казах ти го. Исках да те опитомя, да прекарам една нощ с теб. Не смятах, че...

Той внезапно се извърна към мен, улови ме за ръцете, заговори ми ласкаво. Гледах лицето му много отблизо, изучавах в подробности всяка черта, трепетно го слушах, най-сетне с неотклонна съсредоточеност, най-сетне избавена от себе си. Без вътрешен гласец.

— Не смятах, че ще почна да те ценя. Много те ценя, Доминик, много те обичам. Никога няма да те обичам „насерiously“, както казват децата, но ние двамата с теб сме еднакви. Вече не само искам да спя с теб — искам да живея с теб, да замина с теб. Ще ни е хубаво, ще бъдем нежни, ще опознаеш с мен морето, парите и един определен вид свобода. По-малко ще се отегчаваме. Това е.

— И аз бих искала — рекох.

— А после ще се върна при Франсоаз. Какво рискуваш? Да се привържеш към мен и след време да страдаш. Е, и какво? По-добре е, отколкото да се отегчаваш. Нали предпочиташ да бъдеш щастлива и нещастна вместо нищо?

— Разбира се — отвърнах.

— Какво рискуваш? — повтори Люк, сякаш да се самоубеди.

— Пък и да страдам, чак да страдам — хайде да не преувеличаваме — добавих. — Не съм толкова нежна душа.

— Така — каза Люк. — Ще видим, ще помислим. Да говорим за друго. Ще пийнеш ли още едно?

Вдигнахме наздравица за нас. Единственото, което ми ставаше ясно бе, че навярно ще заминем заедно, с кола, както си бях представяла, без да го вярвам за възможно. А все някак щях да постигна да не се привързвам към него, след като предварително знаех, че пътищата са отрязани. Не бях дотам невменяема.

Отидохме да се разходим по кейовете. Люк се смееше с мен, приказваше. Смеех се и аз, мислех си, че с него всякога ми предстои да се смея и нямах нищо против. „Смехът е присъщ на любовта“ — твърди Ален^[1]. Ала при нас не ставаше дума за любов, просто за разбирателство. Изобщо, бях доста горда: Люк мислеше за мен, ценеше ме, желаше ме — можех да се имам за интересна, стойностна, привлекателна личност. Дребният чиновник в съзнанието ми, който при всяка моя самопреценка ми предлагаше невзрачен образ, вероятно беше твърде строг, твърде черноглед.

След като с Люк се разделихме, влязох в едно барче и си поръчах уиски с четиристотинте франка, предназначени за вечерята ми. След десет минути се чувствавах прекрасно — нежна, добра, приятна. Изпитах нужда да се видя с някого, та да се облагодетелствува и той, да му обясня всички сурови, сладостни и тръпчиви неща, които знаех за живота. Способна бях да говоря с часове. Барманът беше мил, но безличен. Ето защо отидох в кафенето на улица Сен Жак. Там попаднах на Бертран. Беше сам, на няколко чашки. Седнах до него, той явно се зарадва на срещата.

— Тъкмо се бях сетил за теб. Има нов оркестър в „Кентъки“. Да идем, а? От страшно отдавна не сме ходили да танцуваме.

— Нямам пукната пара — рекох покрусено.

— Майка ми даде десет хиляди франка онзи ден. Ще пийнем още едно-две и отиваме.

— Ама сега е едва осем — възразих. — Там отварят чак в десет.

— Ще пийнем повечко.

Примирах от радост. Много обичах бързите стъпки на танца с Бертран. Музикалният автомат свиреше джазова мелодия, която ме

караше да потропвам с крака. Когато Бертран плащаше сметката, разбрах, че доста се е черпил предварително. Беше весел до немай къде. Впрочем той беше моят най-добър приятел, мой брат, обичах го от все сърце.

Обиколихме пет-шест бара в очакване да стане десет. Когато стигнахме в „Кентъки“, съставът вече свиреше, нямаше почти никакви посетители, та разполагахме кажи-речи с целия дансинг. Противно на предвижданията ми танцувахме чудесно, бяхме съвсем разкършени. Повече от всичко на света харесвах тази музика, порива, който тя отприщваше у мен, удоволствието да я следвам с всяка частица от тялото си.

Поседяхме само колкото да пийнем.

— Музиката — казах поверително на Бертран, — джазовата музика е ускорено безгрижие.

Той отривисто вдигна глава.

— Съвършено правилно. Много, много точно го каза. Превъзходно определение. Браво, Доминик!

— Нали?

— Уискито в „Кентъки“ е отвратително. Обаче музиката я бива. Музика равно на безгрижие... Безгрижие от какво?

— Не знам. Слушай, тромпетът не е просто безгрижен, той е насъщен. Нужно беше да изведе тази нота докрай, усета ли? Насъщен. Както любовта, нали разбираш, физическата любов, има момент, когато трябва да... Когато не може другояче.

— Именно. Много, много точно. Да потанцуваме?

Прекарахме нощта в пиене и размяна на нечленоразделности. Накрая около мен беше въртоп от лица и крака, а ръката на Бертран ме отгласкваше много далеч от него, а телата ни бяха невъобразимо топли, невъобразимо гъвкави...

— Затварят — рече Бертран. — Часът е четири.

— И при мен е затворено — отбелязах.

— Няма значение — отвърна той.

И наистина нямаше значение. Щяхме да отидем в неговата квартира, да легнем на кревата и, както през зимата, щеше да е съвсем естествено да усетя тежестта на тялото му върху своето и да бъдем щастливи заедно.

[1] Изгъкнат френски философ (1868–1951) — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

Лежах до него в утринта, а той спеше, с хълбок до моя хълбок. Навярно беше рано; не можех да заспя отново и си казвах, че както него го няма тук, потънал в сънища, така ме няма и мен. Сякаш истинското ми Аз бе много далеко, оттатък къщите в предградията, оттатък дърветата, полята, детствата, неподвижно застанало в края на някаква пътека. Сякаш момичето, надвесено над унесенния младеж, бе само бледо отражение на това спокойно, непоколебимо Аз, от което впрочем вече странях, за да живея. Сякаш пред вечното си Аз отсега предпочитах своя живот и оставях статуята вдън пътеката, сред сумрака, със сгушени като птички по раменете ѝ множество възможни и отхвърлени съдби.

Протегнах се, облякох се... Бертран се събуди, взе да ми задава въпроси, прозяваше се, прокарваше длан по бузите си, оплакваше се, че брадата му е набола. Определих му среща за вечерта и се прибрах в квартирата да уча. Напразно. Беше ужасно горещо, а и приближаваше дванайсет. Щях да обядвам с Люк и Франсоаз; за един час нямаше смисъл да се захващам. Излязох отново, за да купя кутия цигари, върнах се, изпуших една. Докато я палех, внезапно си дадох сметка, че през цялата сутрин не съм усетила и едно от действията си. Че часове наред не е имало нищо друго освен смътен инстинкт за съхранение на навици. Нищичко, нито за миг. А и откъде? Не вярвах в благотворната от човештина усмивка, зърната в автобуса, нито в туптежа на улицата и не обичах Бертран. Нуждаех се от някого или от нещо. Повтарях си го, докато палех цигарата, повтарях си го почти на глас: „Някой или нещо“ и това ми звучеше мелодраматично. Мелодраматично и смешно. Значи и аз като Катрин имах моменти на емоционални изстъпления. Обичах любовта и свързаните с нея думи: „нежна, жестока, всеотдайна, беззаветна, безмерна“ и не обичах никого. Може би Люк, когато беше с мен. Ала след снощната вечер не смеех да мисля за него. Неприятен ми беше вкусът на примирение, който нахлуваше в гърлото ми, щом си го припомнях.

Очаквах Люк и Франсоаз, когато ми призля и се завтекох към умивалника. След като ми поразмина, вдигнах глава и се взрях в огледалото. Бях успяла да съпоставя датите. „Ето на, случи ми се!“ — рекох високо. Възобновяваше се кошмарът, изживяван и по-рано, но до днес неоснователно. Сега обаче... Нищо чудно пък да беше от уискито предишната вечер, така че нямаше причина да изпадам в ужас. Вече водех със себе си настървен спор, като се наблюдавах в огледалото със смесица от любопитство и присмех. Сигурно се бях хванала в капана. Щях да споделя с Франсоаз. Само Франсоаз беше способна да ме измъкне от кашата.

Ала не казах на Франсоаз. Не се осмелих. А и на обяда Люк поръча пиене, поразведрих се, призовах разума си. Знаех ли обаче дали Бертран, който тъй силно ревнуваше от Люк, не бе решил да използва това средство, за да ме задържи? Откривах си всички симптоми...

От деня след обяда започна седмица на подранило лято, каквото не допусках, че може да настъпи. Ходех по улиците, понеже в стаята ми беше нетърпима жегата. Подпитах Катрин за възможни изходи, но не посмях да ѝ се доверя. Вече не желаех да виждам Люк, Франсоаз, тези волни и силни личности. Беше ми страшно лошо, а от нерви понякога ме напушваше неистов кикот. Нямах никакви планове, никакви сили. В края на седмицата вече бях уверена, че съм бременна от Бертран и се почувствувах по-спокойна. Трябваше да се действа...

В деня преди изпита обаче се оказа, че съм сбъркала и наистина си е било само кошмар. Явих се на писмения, грейнала от облекчение. Не бях мислила за друго в продължение на десет дни и сега преоткривах хората в захлас. Всичко отново ставаше достъпно и радостно. Франсоаз случайно се отби в квартирата ми, ужаси се от горещината и ми предложи да ходя да се подготвям за устния у тях. Учех, легнала върху белия килим в апартамента им, сама, на притворени кепенци. Франсоаз се прибираще около пет, показваше ми покупките си, опитваше се да ме препита по въпросника, но без особена настойчивост и всичко свършваше с шеги. Люк си идваше, смееше се с нас. Отивахме да вечеряме в някое заведение на открито, после те ме изпращаха до вкъщи. Един-единствен път през седмицата Люк се върна преди Франсоаз, влезе в стаята, където се занимавах, коленичи до мен на килима. Прегърна ме, целуна ме, без да продума, над тетрадките. Разпознавах устните му, сякаш други не бях докосвала

и сякаш за друго не бях мислила в продължение на петнайсет дни. После той каза, че докато съм във ваканция, ще ми пише и че ако желая, ще се уговорим да прекараме заедно една седмица. Милваше ме по тила, търсеше устата ми. Искаше ми се да остана така, опряна на рамото му, докато падне нощта и само може би тихичко да жалея, задето не се обичаме. Учебната година бе приключила.

ВТОРА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА

Къщата беше дълга и сива. Ливада се спускаше до коритото на Йона, застинала сред тръстики и слизести течения, зелена и ленива, с виещи се над нея лястовици и тополи. Една от тополите ми беше любима и често се изтягах под нея. Просвах се, с опрени на ствола ѝ стъпала, а духом витаех из клонака, който нависоко се полюшваше от вятъра. Почвата дъхтеше на топла трева и ми носеше продължителна наслада, съчетана с усещане за безсилие. Познавах тази гледка и в дъжд, и в пек. Познавах я отпреди Париж, отпреди улиците, Сена и мъжете: тя не се променяше.

Сега, след изкарания по чудо изпит четях, а като станеше време за обед или вечеря, бавно се изкачвах към дома. Петнайсет години порано майка ми бе изгубила сина си при доста трагични обстоятелства и оттогава бе в плен на неврастения, превърнала се в част от къщната обстановка. Между стените тъгата придобиваше благоговейност. Баща ми стъпваше на пръсти и току донасяше на майка ми шал да се загърне.

Бертран ми пишеше. Изпрати ми странно послание, мъгляво, пълно с намеци относно последната ни съвместна нощ, след прекарването в „Кентъки“; тогава, твърдеше той, се бил държал непочтително с мен. Нямах впечатление да се е държал непочтително от друг път и тъй като тези ни отношения бяха съвсем неусложнени и задоволителни, дълго се питах какво ли има предвид. Напразно. Най-сетне проумях, че целта му е да всели помежду ни, като тежко съучастничество, еротиката. Търсеше нещо, което да ни обвърже, залавяше се за сламката и като никога я подбираше мръсничка. Отначало му се ядосах, задето размътва онова, което между нас е било най-благодатно и всъщност най-чисто, без да знам, че в някои случаи човек предпочита всичко, дори най-лошото, пред очакваното, пред вялото. А за него очакваното, вялото беше, че вече не го обичах. Впрочем бях наясно, че той съжалява за мен, а не за нас като двойка — вече от месец не съществувахме като „ние“ — и от това още повече ми домъчняваше.

От Люк нямах вести през целия месец; получих само една много мила картичка от Франсоаз, подписана и от него. С някаква глупава гордост си повтарях, че не го обичам, щом не страдам от отсъствието му. Не се замислях, че за да бъде положението съвсем успокоително, би трябвало да се чувствавам унижена, а не тържествуваща, задето не го обичам. Всякакви тънкости обаче ме дразнеха. Прекрасно се бях взела в ръце.

А и ми беше хубаво в къщата, където би следвало дълбоко да се отегчавам. Естествено, отегчавах се, но отегчението ми беше приятно, а не срамно, както с хората в Париж. Към всички бях много любезна и внимателна, харесваше ми да съм такава. Какво облекчение ми бе да се рея от вещ към вещ, от поляна към поляна, от ден към ден, да не мога да върша друго! От неподвижност сякаш пелена да покрива лицето и тялото ми, да чакам, без да очаквам, края на ваканцията. Да чета. Ваканцията беше огромно петно, жълто и безсолно.

Най-сетне дойде писмото от Люк. Щял да бъде в Авиньон на 22 септември, да чака да отида там или да му пратя вест. Внезапно реших да замина и изминалият месец ми се видя като рай от простички неща. Съвсем в духа на Люк бяха и спокойният тон, и неочакваното, смешно предложение за Авиньон, и привидната незаинтересованост. Впуснах се в лъжи, писах на Катрин да ме покани уж от свое име. Тя изпълни молбата ми, но в няколко допълнителни реда изразяваше почудата си — Бертран бил на морето с цялата компания; с кого тогава съм щяла да бъда? Моето недоверие я наскърбявало, с нищо не го била заслужила. В благодарствения си отговор ѝ споменах само, че ако държи да причини болка на Бертран, нека му каже за писмото ми... това впрочем тя естествено стори, от приятелство към него.

На 21 септември потеглих с малко багаж за Авиньон, който за щастие се намира по пътя за Лазурния бряг. Родителите ми дойдоха на гарата да ме изпратят. Разделих се с тях просълзена, без да разбирам защо. Струваше ми се, че за първи път се откъсвам от детството, от семейната сигурност. Предварително намразих Авиньон.

Поради мълчанието на Люк и вялото му писмо си бях изградила за него безучастен и суров образ, та при пристигането в Авиньон се чувствавах почти на тръни — състояние, доста неуместно за среща,

нарочена като любовна. Тръгвах с Люк не защото той ме обичаше, нито защото, аз го обичах. Тръгвах с него, защото говорехме на един и същ език и се харесвахме. При размисъл тези основания ми се виждаха твърде несъстоятелни и пътуването ме плашеше.

Ала Люк за пореден път ме изненада. Стоеше на перона, явно тревожен, но щом ме видя, грейна. Слязох, той ме прегърна и леко ме целуна.

— Изглеждаш великолепно. Радвам се, че дойде.

— Вие също — казах. Имах предвид външността му. Беше загорял, строен, много по-хубав, отколкото в Париж.

— Няма никаква причина да оставаме в Авиньон. Ще идем до морето, нали това ни беше целта. А после ще решим какво да правим.

Колата му беше пред гарата. Той хвърли куфара ми на задната седалка и подкара. Бях в някакво вцепенеше и същевременно, без да има защо, малко разочарована. Не го помнех, нито тъй привлекателен, нито тъй весел.

Пътят беше красив, с платани от двете страни. Люк пушеше, носехме се напред, при смъкнат гюрюк, огряни от слънцето. Казах си: „Ето на, дойдох, сега съм тук“. И нищо, нищичко не ми трепваше. Нямах да е по-различно, ако си седях под тополата с книжка. В края на краищата това, своеобразно отчуждение от нещата ме развесели. Обърнах се към него и го помолих за цигара. Той се усмихна:

— По-добре ли си?

Разсмях се.

— Да, по-добре съм. Мъничко се чудя какво правя с вас, и толкова.

— Нищо не правиш, возиш се, пушиш, питаш се дали няма да ти е скучно. Не искаш ли да те целуна?

Удари спирачки, придърпа ме за раменете и ме целуна. Беше успешно средство да се преоткрием. Позасмях се с уста, долепена до неговата, и отново поехме. Той ми държеше ръката. Бях му ясна. От два месеца живеях с полунепознати, застинали в една жалейка, с която нямах общо, и сега ми се струваше, че животът полека се възобновява.

Морето беше нещо изумително; за миг съжалих, че я няма Франсоаз, за да ѝ кажа, че наистина е синьо, с червени скали и жълт пясък и тя съвсем точно го е описала. Поуплаших се да не би Люк да ми го покаже тържествуващо, дебнейки, реакциите ми, което би ме

заставило да откликна с прилагателни и с възторжени мимики, но той просто го посочи с пръст, като стигнахме до Сен Рафаел.

— Ето го морето.

И бавно се понесохме напред в привечерта, а край нас морето избледняваше до сиво. В Кан Люк спря колата на Кроазет, пред огромен хотел, чието фоайе ме ужаси. Знаех, че за да ми стане приятно, трябва да забравя за тази обстановка, за пиколите, да ги възприема като нещо близко, лишено от погледи към мен, от опасност. Люк преговаряше: с някакъв надменен човек, на рецепцията. Искан да бъда другаде. Той го усети, положи ръка на рамото ми, докато прекосяхме фоайето, насочваше ме. Стаята беше грамадна, почти изцяло бяла, с два френски прозореца към морето. Последва шумотевица — носачи, стоварени багажи, отваряне на прозорци и шкафове. Стоях по средата с отпуснати ръце, негодуваща против собствената си безответност.

— Така — рече Люк.

Озърна се удовлетворено, надвеси се от балкона.

— Ела да видиш.

Облакът се до него, на благоприлично разстояние. Изобщо нямах желание да гледам навън, нито да се държа свойски с този мъж, когото едва познавах. Той ме стрелна с очи.

— Хайде, пак се затваряш в черупката си. Върви да се изкъпеш и после ела да пийнем заедно. Теб май само удобствата и алкохолът те разведряват.

Прав беше. След като се преоблякох, отново заставах до него, вече с чаша в ръка, и го отрупах с похвали относно банята и морето. Той ми каза, че много съм се разхубавила. Отговорих му, че и той също и с доволен вид съзерцавахме палмите и човешкото гъмжило. Сетне и той отиде да си смени дрехите, но предварително ми наля второ уиски и аз се поразтъпках боса по дебелия килим, като си тананиках.

Вечерята мина добре. Говорихме за Франсоаз и за Бертран с много благоразумие и нежност. Щеше ми се да се разминем с Бертран, но Люк заяви, че положително ще се натъкнем на някой познат, който с голяма радост ще разправи всичко на него и Франсоаз, но че ще се занимаваме с това, като се приберем. Трогнах се, че се излага на такъв

риск заради мен. Казах му го с прозявка, понеже умирах за сън. Казах му още, че ми допада начина, по който гледа на нещата.

— Приятно е. Вземате решение, осъществявате го, приемате последствията, не ви е страх.

— От какво да ме е страх? — рече той със странна печал. — Бертран няма да ме убие. Франсоаз няма да ме напусне. Ти няма да ме обикнеш.

— Може Бертран да убие мен — отвърнах обидено.

— Много е добричък за целта. Впрочем всички са добрички.

— Лошите хора са още по-скучни, нали вие така твърдите.

— Имаш право. Късно е, хайде да си лягаш.

Думите му прозвучаха естествено. В диалозите ни нямаше никакъв плам, но това „хайде да си лягаш“ ми се стори доста безцеремонно. Всъщност се боях, страшно се боях от предстоящата нощ.

В банята нахлузих пижамата си с разтреперани ръце. Беше целомъдрена като на ученичка пижама, но с друго не разполагах. Люк вече си бе легнал. Пушеше, извърнал лице към прозореца. Мушнах се до него. Той протегна към мен спокойна ръка, пое моята. Аз цялата се тресях.

— Махни тая пижама, глупаче, ще я изпомачкаш. Студено ти е в такава нощ? Да не си болна?

Прегърна ме, свали пижамата ми внимателно, захвърли я на топка на пода. Отбелязах, че все пак ще се измачка. Той тихичко се разсмя. Във всяко негово движение имаше неимоверна мекота. Кротко ме целуваше по раменете, по устата, продължаваше да говори:

— Миришеш на топла трева. Харесва ли ти стаята? Ако ли не, ще идем другаде. В Кан не е лошо...

Отвърщах: „да, да“ със задавен глас. Много ми се искаше да е вече утре сутринта. Едва когато той се отдръпна от мен и положи ръка на хълбока ми, трепетът ме завладя. Той ме галеше и аз го целувах по врата, по гърдите, по всичко достижимо от сянката, тъмнееща пред небето в прозореца. Най-сетне той плъзна крака между моите крака и аз плъзнах ръце по гърба му — простенахме заедно. И после престанах да виждам и него, и небето над Кан. Умирах, щях да умра и все не умирах, но чезнех. Останалото бе пустота: как да не го проумея

завинаги? Когато се откъснахме един от друг, Люк отвори очи и ми се усмихна. Аз тутакси заспах, с глава на мишницата му.

ВТОРА ГЛАВА

Открай време ми твърдяха, че е много трудно да живееш с някого. Имах го наум, но без в действителност да го изпитвам през краткото прекарване с Люк. Имах го наум, понеже никога не успях истински да се отпусна с него. Боях се да не се отегчава. При това нямаше как да не отбележа, че обикновено се страхувах повече да не би аз да се отегча с другите, а не те е мен. Този обрат ме обезпокояваше. Но нима можеше да ми е трудно съжителството с Люк, който не говореше много, не искаше нищо (най-малко да му се отговаря на въпроси от рода на „За какво мислиш?“), изглеждаше неизменно доволен, че съм с него и не проявяваше никое от изискванията на безразличието или страстта. Имахме еднаква крачка, еднакви навици, еднакъв жизнен ритъм. Допадахме си, всичко беше наред. И нямаше начин да съжалявам, заедно той не полага разнебитващото усилие, необходимо, за да обикнеш някого, да го опознаеш, да разчупиш самотата му. Бяхме приятели, любовници. Къпехме се заедно в прекалено синьото Средиземно море, обядвахме, без да си казваме нищо особено, замаяни от слънцето, а после се прибирахме в хотела. Понякога, докато лежахме прегърнати, в плен на дълбоката нежност след любенето, ми идеше да му кажа: „Люк, обичай ме, нека опитаме, остави ни да опитаме.“ Не го казвах. Само целувах челото, клепачите, устата, всички очертания на това ново лице, осезаемото лице, което устните откриват след очите. Никога тъй силно не бях харесвала ничие лице. Харесвах дори бузите му, а бузите винаги бях възприемала като чужди на всичко плътско, като рибешкото в човешкия образ. Разбирах защо Пруст надълго и нашироко описва страните на Албертин, когато долепах лице до тези на Люк, хладни и леко грапави от наболата брада. Чрез него откривах собственото си тяло, за което той ми говореше с интерес, без непристойност, като за нещо скъпоценно. И все пак насока на нашите отношения даваше не чувствеността, а друго — своеобразно жестоко съпричастие в отмалата от представленията, отмалата от думите, отмалата изобщо.

След вечеря всякога се отправяхме към един и същ бар, донякъде тягостен, зад улица Антиб. Там имаше малък оркестър и при първото ни посещение Люк му поръча да изсвири парчето, за което му бях споменавала. Обърна се към мен с тържествуващ вид:

— Това ли е?

— Да. Мило е, че се сети.

— Напомня ли ти за Бертран?

Отговорих, че да, мъничко, че плочата доста отдавна е на разположение в музикалните автомати. Той се начумери.

— Лошо. Но ще си изнамерим друго.

— Защо?

— Когато имаш близост с някого, трябва да си избереш някаква такава мелодия, и някакъв мирис и отпратки за в бъдеще.

Изразът ми явно е бил странен, тъй като той се разсмя.

— На твоята възраст човек не мисли за бъдещето. А аз си подготвям приятни старини, с плочи.

— Много ли си събрал?

— Не.

— Жалко — рекох гневно. — Аз на твоите години сигурно ще имам цяла дискотека.

Той внимателно ме хвана за ръката.

— Нараних ли те?

— Не — отвърнах уморено. — Но е малко странно да си казваш, че след година-две една цяла седмица от живота ти, една жива седмица с даден господин ще е сведена до някаква плоча. Особено ако господинът отсега е наясно и дори го провъзглася.

С раздражение усещах как в очите ми избиват сълзи. Беше заради начина, по който ме бе попитал: „Нараних ли те?“. От определен тон винаги ми се доплакваше.

— А иначе не съм наранена — добавих нервно.

— Ела — рече Люк, — ела да танцуваме.

Взе ме в прегръдките си и затанцувахме под звуците на Бертрановата мелодия, впрочем неузнаваема в сравнение с много добрия запис на плочата от автомата. Докато танцувахме, Люк изневиделица ме стисна много силно в обятията си с отчаяна нежност, както се казва, а аз се вкопчих в него. После той ме пусна и

заговорихме за друго. Открихме си една мелодия, която се наложи от само себе си, понеже навсякъде все нея свиреха.

Като се изключи този дребен сблъсък, иначе се държах, бях весела и намирах, че нашата любовна история е твърде сполучлива. А и се възхищавах от Люк, не можех да не се възхищавам от неговия ум, от равновесието му, от това как по мъжки отдава на нещата точното им значение, тежестта им, без цинизъм и без себеугодност. Просто ми идеше от време на време да му кажа ядно: „И все пак, защо не ме обичаш? За мен ще бъде толкова по-отморяващо. Защо да не издигнем помежду си своеобразната стъклена преграда на страстта, която понякога изкривява, но е тъй удобна?“ Ала не, ние бяхме от едно тесто, съюзници и съмишленици. Не беше допустимо аз да стана обект, а той субект, за целта му липсваха и възможности, и сила, и желание.

Предвидената седмица изтичаше. Люк не споменаваше за заминаване. Бяхме много загорели, с донякъде съсипан вид от нощите, прекарани в бара, в приказки, в пиене, в очакване на развиделяването, бялото развиделяване над безчовечното море, над неподвижните корабчета, над изящния и лудешки рояк на чайките, кацащи да придремат под стрехите на хотела. Тогава чак се прибирахме, поздравявахме съннения портиер и Люк ме любеше в полузамаяност от умора. Събуждахме се по обед и отивахме да се къпем в морето.

В утрото, което би трябвало да е последно, повярвах, че ме обича. Той се разхождаше из стаята, а лицето му изразяваше неохота, която ме озадачи.

— Какво си казала на вашите? Че ще те няма колко време?

— Около седмица.

— Ако нямаш нищо против, можем да останем още една седмица?

— Да...

Осъзнавах как никога всъщност не съм мислила, че ще трябва да си тръгвам. Животът ми щеше да премине в този хотел, който за мен вече бе гостоприемен, удобен като голям параход. С Люк всички нощи щяха да бъдат безсънни. Полека щяхме да се приближаваме към зимата, към смъртта, говорейки за преходности.

— Смятах, че Франсоаз те чака?

— Ще се оправя — рече той. — Не ми се ще да напускам Кан. Нито Кан, нито теб.

— И аз — обадох се, спокойна и сдържана като него.

Като него. За миг ми мина през ума, че може и да ме обича, но не иска да се разкрие. Сърцето ми се преобърна. После се сетих, че това са само думи, че действително съм му приятна, което е достатъчно. Просто щяхме да си отпуснем още една щастлива седмица. А после трябваше да се разделя с него. Да се разделя, да се разделя... Защо, заради кого, за какво? За да се върна към колебливото отегчение, към раздробената самота? Поне когато той ме гледаше, него виждах; когато ми говореше, исках него да разбере. Интересуваше ме той, исках той да бъде щастлив. Той, Люк, моят любовник.

— Добра идея — добавих. — Всъщност не се бях замисляла за заминаването.

— Ти за нищо не се замисляш — каза той със смях.

— Не и когато съм с теб.

— Защо? Чувствуваш се млада, безотговорна?

Усмиваше се ехидно. Ако с поведението си бях изразила подобни намерения, той на бърза ръка би отхвърлил за нас постановката „невръстно девойче и грижовен покровител“. За щастие, аз се усещах съвсем зряла. Зряла и преситена.

— Не — рекох. — Чувствувам се съвършено отговорна. Но за какво? За живота си? Той е доста разтеглив, доста мековат. Не съм нещастна. Приятно ми е. Дори не съм щастлива. Никак не съм, като се изключи, че ми е добре с теб.

— Прекрасно — отвърна той. — И на мен ми е много добре с теб.

— Тогава да си помъркаме от доволство.

Той се разсмя.

— Пощръкляваш като котка, ако някой се захване с ежедневната ти дажбичка от абсурд и обезвереност. Не държа да ми мъркаш, както ти се изразяваш. Нито да блаженствуваш с мен. Ще ми бъде досадно.

— Защо?

— Ще се почувствувам самотен. Това е единственото отношение, в което Франсоаз ме плаши: когато е с мен, не продумва и така ѝ е хубаво. А иначе от мъжка и от социална гледна точка е извънредно

удовлетворително да правиш щастлива една жена, дори ако се чудиш защо.

— Всъщност е чудесно — изрекох на един дъх. — Правиш Франсоаз щастлива, а мен ще направиш малко нещастна, като се върнем.

Едва бях свършила и вече съжалявах за думите си. Той се обърна към мен.

— Ти нещастна?

— Не — отвърнах с усмивка. — Само мъничко безпосочна. Ще трябва да си намеря кой да се грижи за мен, а никой няма да е тъй вещ, колкото си ти.

— Няма да ми казваш — рече той гневно.

После се разколеба.

— Не, ще ми кажеш. Ще ми казваш всичко. Ако човекът е неприятен, ще го напердаша. Ако не, ще изразя одобрение. Изобщо, ще ти бъда като баща.

Улови ръката ми, обърна я, целуна дланта нежно, дълго. Положих свободната си ръка на склонения му тил. Беше много млад, много уязвим, много добър — мъжът, който ми бе предложил любов без бъдеще и без сантименталности. Беше почтен.

— Ние сме почтени хора — постанових.

— Да — потвърди той и се засмя. — Не пуши цигарата си така, видът ти не е почтен.

Изправих се в пеньоара си на точици.

— А дали съм почтена жена? Какво диря сред този пагубен разкош, и то с чужд съпруг? В одежди на държанка! Нима не олицетворявам покварените момичета от Латинския квартал, които разрушават семейства съвсем между другото!

— Така е — пророни той съкрушено. — А аз съм съпругът, до днес образцов, но доведен до полуда от зова на плътта, аз съм левакът, горкият левак... Ела...

— О, не. Аз те отритвам, разигравам те най-подло. Вляла съм в жилите ти отровата на похотта, но отказвам да утоля щенията ти. Това е.

Той се строполи на леглото и захлупи глава в шепи. Седнах до него със сериозен израз. Когато той се надигна, сурово вперих очи в неговите.

— Аз съм фатална жена.

— Ами аз?

— Жалка отрепка, загубила човешки облик. Люк! Още една седмица!

Хвърлих се до него, косите ни се преплетоха, той беше плам и прохлада до бузата ми; миришеше на море, на сол.

Не без известно доволство седях сама, разположена на лежащ стол пред хотела, с лице към морето. Сама, с няколко стари англичанки наоколо. Беше единайсет сутринта и на Люк му се бе наложило да отиде до Ница, за да предприеме някакви сложни постъпки. Доста обичах Ница, или, поне неугледната ѝ част между гарата и крайбрежния булевард, но отказах да го придружа поради внезапно желание да се уединя.

Бях сама, прозявах се, изтощена от безсъние, усещах се чудесно. Не бях способна да запаля цигара, без ръката ми в края на кибритената клечка да потрепери лекичко. Септемврийското слънце, не особено жарко, милваше страните ми. Като никога ми беше хубаво сама със себе си.

„На нас ни е хубаво, само когато сме уморени“ — казваше Люк и аз наистина се числях към онзи вид хора, които се чувствуват добре едва след като са погубили в душата си частица жизненост, възискателна и натежала от отегчение; онази частица, която задава въпроса: „Какво си направил от живота си, какво ти се иска да направиш от него?“, а на този въпрос аз можех да дам един-единствен отговор: „Нищо.“

Мина много красив младеж и аз го позагледах с равнодушие, което ми се видя прекрасно. Общо взето, красотата, поне от определена степен нагоре, пораждаше у мен смут. Възприемах я като непристойна, непристойна и недостижима. А младежът ми се стори приятен за окото и лишен от реалност. Люк изличаваше останалите мъже. Аз обаче не изличавах за него останалите жени. Той ги наблюдаваше благосклонно, без да изказва мнение.

Внезапно морето ми се привидя забулено в мъгла. Чувствах как се задушавам. Пипнах челото си — беше обляно от пот. Влажни бяха и корените на косата ми. Една капка бавно се стичаше по гърба

ми. Навярно това и нищо повече представляваше смъртта: синя мъгла, леко прималяване. Да бих умирала, нямаше да се съпротивлявам.

Мимоходом се улових за тази фраза, която само бе докоснала съзнанието ми, готова тутакси да излети като дим. „Не бих се съпротивлявала.“ А силно обичах някои неща — Париж, миризмите, книгите, любовта и сегашния живот с Люк. С ясен предусет осъзнах, че вероятно с никого няма да ми е тъй хубаво, както с Люк, че той ми е предопределен открай време и че несъмнено съществува съдбовност на срещите. Моята орис бе Люк да ме напусне, а аз да опитам с друго, както естествено щях да постъпя. Ала никога, с никого нямаше да бъда каквато бях с него: тъй несама; тъй умиротворена и вътрешно тъй незатормозена. Той обаче щеше да се върне при жена си, да ме остави в моята стая в Париж, да ме остави с безкрайните подиробеди, пристъпите на отчаяние и любовчиците с несполучлив завършек. Тихичко си поплаках от самосъжаление.

След три минути си избърсах носа. През два шезлонга от мен някаква стара англичанка се бе вторачила в мен без състрадание, с интерес, от който се изчервих. После внимателно я погледнах. За миг ме обзе неимоверно уважение към нея. Беше човешко същество, друго човешко същество. Тя ме гледаше и аз я гледах втренчено, под слънчевите лъчи, и двете сякаш заслепени от своего рода просветление — две човешки същества, които не говореха на един език и се наблюдаваха като две почуди. Сетне тя стана и си тръгна, накуцвайки, като се подпираше на бастуна си.

Щастието е равнинно, без жалони. Ето защо от времето в Кан нямам никакъв отчетлив спомен освен от онези злощастни мигове, от смеха на Люк в стаята нощем, от умолителния и блудкав мирис на летните мимози. Може би за хората като мен щастието е просто особен вид липса, липса на несгоди, упователна липса. Сега добре познавах тази липса, както и усещането понякога, когато срещях очите на Люк, че всичко най-сетне е наред. Той понасяше света вместо мен. Следеше ме усмихнато. Знаех защо се усмихва и на мен също ми се приискваше да се усмихвам.

Помня и един момент на захлас. Беше сутрин, Люк лежеше на пясъка. Аз се хвърлях във водата от нещо като сал. После се качих на

кулата за скокове. Видях Люк, гъмжилото на плажа и благосклонното море, което ме очакваше. Щях да пропадна в него и то да ме обгърне; щях да пропадна от много високо и да бъда сама, убийствено сама, докато летя надолу. Люк ме гледаше. Направи жест на присмехулна уплаха и аз се отпуснах в празното пространство. Морето се люшна към мен, от досега с него ме заболя. Доплувах до брега и се тръшнах край Люк, обсипвайки го с пръски, после сложих глава на сухия му гръб и го целунах по рамото.

— Луда ли си... или просто склонна към спортни прояви? — попита Люк.

— Луда.

— Така си и помислих гордо. Казах си, че скачаш от толкова високо, за да дойдеш при мен, и се почувствувах много щастлив.

— Щастлив ли си? Аз съм щастлива. Трябва да съм, щом не се питам дали е така. Това е аксиома, нали?

Говорех, без да го виждам, тъй като той лежеше по корем и съзирах само тила му — загорял и як.

— Ще те върна на Франсоаз в добро състояние — рекох весело.

— Цинична си!

— Ти си далеч по-малко циничен от нас. Жените са крайно цинични. Ти не си нищо повече от едно момченце между мен и Франсоаз.

— И си самомнителна.

— Ти си далеч по-самомнителен от нас. Самомнителните жени незабавно стават смешни. А вие така си придавате уж мъжествен вид, който подхранвате, за да...

— Хайде, стига аксиоми. Говори ми за времето. На почивка това е единствената позволена тема.

— То е хубаво — рекох. — Много е хубаво...

Като се събудих, небето беше облачно, плажът безлюден, а аз се усещах изтощена, с пресъхнала уста. Люк седеше облечен на пясъка, до мен. Пушеше, обърнал очи към морето. Постоях няколко мига загледана в него, без да се обаждам, че съм будна, и за пръв път с чисто обективно любопитство се питах: „За какво ли си мисли този мъж?“ За какво може да мисли едно човешко същество на пуст плаж, пред пусто море, край друго, заспало човешко същество? Стори ми се тъй съкрушен от тези три отсъствия, тъй сам, че протегнах към него ръка и

го докоснах над лакътя. Той не се сепна. Никога не се сепваше, рядко се изненадваше и още по-рядко негодуваше.

— Будна ли си? — отрони лениво и с прискърбие се протегна. — Часът е четири.

— Четири! — Изправих се. — Спала съм четири часа?

— Не се стряскай — рече Люк. — Нямаме какво да правим.

Думите му прозвучаха тягостно. Наистина нямахме какво да правим заедно, нямахме нито обща работа, нито общи приятели.

— Съжаляваш ли?

Той се извърна към мен с усмивка.

— Така ми е най-хубаво. Облечи си пуловера, мило, ще ти стане студено. Ще идем в хотела да прием чай.

Крайбрежният булевард беше някак злокобен, слънце нямаше, старите палми леко се поклащаха под поривите на несмел вятър. Хотелът спеше. Поръчахме да ни донесат чай в стаята. Взех гореща вана и се изтегнах до Люк, който четеше на леглото и от време на време изтръскваше цигарата си. Бяхме затворили кепенците заради печалното небе, стаята бе едва-едва осветена, топла. Лежах по гръб, със заключени на корема ръце, като смъртник или шишко. Спуснах клепачи. Само шумоленето на отгръщаните от Люк страници прекъсваше далечния грохот на морето.

Казвах си: „Ето, аз съм до Люк, край него, стига да посегна, и ще го докосна. Познавам тялото му, гласа му, начина му да спи. Той чете, на мен ми е леко скучно, не е неприятно. След малко ще слезем да вечеряме, сетне ще легнем заедно и подир три дни ще се разделим. Навярно никога няма да бъде както сега. Но сегашният миг е налице, той е наш; не съм наясно дали това е любов или разбирателство, а и няма значение. Сами сме, всеки поотделно. Той не знае, че мисля за нас, чете. Но сме заедно и до себе си имам допустимия му спрямо мен дял топлота, а също и допустимия дял безразличие. След три месеца, когато разривът ще е настъпил, ще ми се възражда не споменът за този именно миг, а други, неволни и глупави. А вероятно тъкмо този миг е най-хубав, този, в който приемам, че животът е такъв, какъвто идва, спокоен и болезнен.“ Пресегнах се, взех албума „Семейство Фьонуяр“^[1], който Люк много ме укоряваше, че не съм чела и се смях дотогава, докато се разсмя и той, двамата се надвесихме над същата

страница, буза до буза, скоро уста в уста, и накрая книгата падна на пода, насладата връз нас и мрак над всичко останало.

Накрая дойде денят на заминаването. От лицемерие, съставено най-вече от страх — у него страх аз да не се разнежа, а у мен страх, че ще се разнежа, ако доловя подобно нещо от негова страна, — и намек не бяхме направили по въпроса предишния ден, по време на вечерята, обречена да е последна. През нощта обаче се пробуждах неколkokратно, обзета едва ли не от ужас, и опипом търсех Люк с чело, с ръка, за да се уверя, че все още е налице сладостното съотборничество на споделения сън. И всеки път, сякаш бе издебвал моята уплаха и сякаш собственият му унес бе необременен, той ме вземаше в прегръдките си, притискаше тила ми с длан и шушнеше: „Хайде, хайде“ със странен глас, като че ли укротяваше животинче. Беше нощ на смътност и шепот, похлупена от уханието на мимозите, които щяхме да оставим зад себе си, от просъница и хлад. Последва утрото, закуската и Люк приготви багажа си, докато и аз събирах своя, говорейки с него за пътя, за ресторантите по пътя и прочее. Малко се дразнех от фалшиво спокойния си, храбър тон, понеже не се чувствувах храбра и не виждах защо трябва да бъда. Не се чувствувах никак, освен някак объркана може би. Като никога си разигравахме донякъде представление, но намирах, че е по-предпазливо да се придържаме към него, защото все пак бе допустимо да ме налегне мъка, преди да се разделим. За предпочитане беше да възприема поведението, жестовете, лика на сдържаността.

— Е, готови сме — каза той. — Ще позвъня да изнесат багажа.

Усетих проблясък в съзнанието си.

— Нека за последен път се облегнем на този балкон — рекох мелодраматично.

Той ме изгледа с тревога, после, като видя израза ми, се разсмя.

— Ама ти наистина си мъжко момиче. И се гавриш дори. Харесваш ми.

Прегръщаше ме посред стаята, лекичко ме разтърсваше.

— Знаеш ли, рядко можеш да кажеш на някого „Харесваш ми“ след петнайсет дни съжителство.

— Не беше съжителство — възразих със смях, — беше меден полумесец.

— Още повече! — възкликна той и ме пусна. В този миг действително, осъзнах, че ме оставя и ми се прииска да го задържа за ревера на сакото. Беше много бегло и много неприятно.

Завръщането мина добре. Покарах малко колата. Люк обясняваше, че ще бъдем в Париж през нощта, че щял да ми се обади идущия ден и скоро сме щели да вечеряме заедно с Франсоаз, понеже и тя щяла да се върне от имението, където била прекарала петнайсетте дни с майка си. Всичко това ми се струваше донякъде обезпокоително, но Люк само ми заръча да не споменавам за престоя ни; той щял да се оправи с Франсоаз. Доста добре се виждах как прекарвам есента между тях двамата, а от време на време се срещам с Люк, за да го целувам по устата и да спя с него. Никога не бях си представяла, че би напуснал Франсоаз, първо, защото той сам го бе заявил, и второ, защото по отношение на нея такава постъпка ми изглеждаше немислима. Дори да ми бе предложил, в онзи миг едва ли бих се съгласила.

Каза ми, че много работа му се била насъбрала, но че не се вълнувал особено. А мен ме очакваше нова учебна година и необходимостта допълнително да се задълбоча в нещата, които и през миналата ме бяха отегчавали. Изобщо, прибирахме се в Париж обезсърчени, но това доста ми допаднаше, тъй като и двамата изпитвахме същото обезсърчение, същата досада и следователно същата нужда да се държим един за друг. За другия, за подобие.

Стигнахме в Париж късно през нощта. На Порт д'Орлеан се вгледах в Люк, чиито черти бяха поизопнати, и си помислих, че добре сме се справили с нашата любовна история, че сме истински, зрели хора, цивилизовани и разумни и изневиделица, някак яростно, се почувствувах жестоко унижена.

[1] Известна илюстрирана книга за деца от френския писател и художник Кристоф, издадена през 1889 г. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА

Никога не ми се налагаше да преоткривам Париж; веднъж завинаги го бях открила. Но се изненадах от неговия чар и от особената наслада да се разхождам по летните, все още вяли улици. За три дни това ме отвлече от пустотата, от усещането за нелепост, породено от липсата на Люк. Търсех го с поглед, а понякога, нощем, и с ръка, и всеки път неговото отсъствие ми се струваше неестествено и безсмислено. В паметта ми петнайсетте дни вече придобиваха облик и звучене, едновременно пълноценно и парливо. Чудно, но впечатлението ми беше не за провал, а напротив, за сполука. И бях наясно, че поради тази сполука ще бъде труден и дори мъчителен всеки по-нататъшен подобен опит.

Бертран скоро се връщаше. Какво да кажа на Бертран? Бертран ще се опита пак да ме обвърже със себе си. Защо да бъда отново с него и най-вече как да понасям друго тяло, друг дъх, а не тези на Люк?

Люк не ми се обади нито на следващия, нито на по-следващия ден. Отдадох го на усложнения с Франсоаз и извлякох двойствено чувство на значимост и срам. Разхождах се много, с безстрастна мисъл и крайно вял интерес към предстоящата учебна година. Може би щях да си изнамеря по-съдържателно занимание от следването по право — Люк трябваше да ме представи на някакъв свой приятел, директор на вестник. Дотогава зарядът ми от бездейност ме бе подтиквавал да си търся за компенсация душевни трепети, но сега ме пренасочваше към професионални.

След два дни не устоях на желанието да видя Люк. Тъй като не смеех да телефонирам, изпратих му писъмце, непринудено и същевременно сърдечно, с което го молах да ми звънне. Той го стори на другия ден: бил отишъл да вземе Франсоаз от провинцията, та не успял да ми се обади. Стори ми се, че гласът му е напрегнат. Мина ми през ума, че му липсвам, и за миг, докато той ми обясняваше къде ще се срещнем, ми се привидя въпросното кафене и как той ще ме прегърне с думите, че не може да живее без мен, че последните два дни са били нелепи. А аз щях да отговоря само: „И за мен“, без

всъщност да лъжа, и да го оставя да реши. Той обаче ме извика в кафенето, за да ме увери, че Франсоаз била добре, не разпитвала за нищо, а той бил претрупан от работа.

Казваше: „Хубава си“ и целуваше дланта ми. Намерих го променен — облечен като по-рано в тъмен костюм, променен и привлекателен. Гледах ясно очертаното, уморено лице. Беше ми странно, че той вече не ми принадлежи. В главата ми се въртеше, че не съм смогнала истински да „се възползвам“ — думата ми се струваше отвратителна — от прекарването с него. Говорех му мило и той ми отвръщаше по същия начин, но и двамата се държахме неестествено. Навярно от почуда, че е тъй лесно да си живял с някого две седмици, да е било тъй благополучно и дотолкова. Ала когато той стана, у мен се надигна порив на негодувание и желание да му кажа: „Но къде отиваш? Нима ще ме оставиш сама?“ Той си тръгна и останах сама. Нямах какво да правя. Рекох си: „Всичко тава е смешно“ и свих рамене. Разхождах се в продължение на час, отбих се в едно-две кафенета с надеждата да попадна на приятели, но още никой не се бе върнал. Винаги можех да ида за петнайсет дни край Йона. Но тъй като вдругиден щях да бъда на вечеря с Люк и Франсоаз, реших да замина след това.

Прекарах двата дни по кина и в леглото, където спях или четях. Стаята ми изглеждаше чужда. Най-сетне дойде предвидената вечер, облякох се грижливо и отидох у тях. Като позвъних, за миг изпитах уплаха, но отвори Франсоаз и усмивката ѝ тутакси ме успокои. Проумях, че Люк е бил прав: тя никога не можеше да бъде за присмех, нито да изпълнява роля, несъответстваща на изключителните ѝ доброта и достойнство. Измяна спрямо нея никога не бе имало и несъмнено никога нямаше да има.

Беше странна вечеря. Седяхме тримата и всичко бе съвсем гладко, както по-рано. Само дето пихме доста, преди да се разположим около масата. Франсоаз сякаш нищо не знаеше, но може би ме гледаше по-внимателно отколкото обикновено. От време на време Люк ме заговаряше, очи в очи, и за мен бе въпрос на чест да му отвръщам весело, не принудено. Стана дума за Бертран, който се прибираше след седмица.

— Няма да съм тук — рекох.

— Къде ще бъдеш? — запита Люк.

— Сигурно ще замина за малко у родителите си.

— Кога се връщате?

Въпросът беше на Франсоаз.

— След две седмици.

— Доминик, вече ще ви говоря на „ти“! — възкликна тя внезапно. — Омръзна ми това „вие“.

— Всички ще си говорим на „ти“ — откликна Люк с лек смях и се отправи към грамофона. Проследих го втренчено, а като се обърнах към Франсоаз, видях, че тя ме наблюдава. Задържах погледа си върху нея, защото бях поразтревожена и най-вече, за да нямам вид, че страня от нея. За миг тя положи ръка на моята, с бегла и тъжна усмивка, която ме покърти.

— Нали ще ми пратите... тоест нали ще ми пратиш картичка, Доминик? Не ми каза как е майка ти.

— Добре е — отговорих, — тя...

Млъкнах, понеже Люк бе пуснал мелодията от Лазурния бряг и отведнъж всичко възкръсна в мен. Той стоеше все тъй гърбом. Усетих как за кратко мисълта ми влудено се мята между съпружеската двойка, музиката, Франсоаз, която си затваряше очите, макар всъщност да не бе така, Люк, който проявяваше сантименталност, макар всъщност да не бе така, цялата смесица. Изпитвах неподправено желание да избягам.

— Много харесвам тази мелодия — заяви Люк спокойно.

Той седна и осъзнах, че не е имал никакъв умисъл. Дори не и за горчивия ни диалог относно плочите-спомени. Чисто и просто мелодията явно бе изникнала в паметта му два-три пъти и той беше купил плочата, за да се избави от натрапливостта.

— И на мен ми харесва.

Той вдигна очи към мен, сети се и ми се усмихна. Усмихна се тъй ласкаво, тъй неприкрито, че сведох клепачи. Ала Франсоаз палеше цигара. Бях объркана. Това дори не беше неловко положение, понеже ми се струваше, че би било достатъчно да го обсъдим, за да изрази всеки от нас мнението си безметежно, обективно, сякаш нищо не го засяга.

— Ще ходим ли на театър или не? — попита Люк.

Обърна се към мен и ми обясни:

— Получихме покана за една нова пиеса. Бихме могли да отидем тримата...

— О, да! — отговорих. — Защо не?

За малко да добавя, прихвайки: „Щом тъй и тъй сме я докарали дотук!“

Франсоаз ме отведе в спалнята, за да пробвам някое от нейните палта, което да е по-официално от моето. Облече ме в едно-две, накара ме да се завъртя, опита как е с вдигната яка. В един момент задържа лицето ми между двата края на яката и си помислих, отново прихвайки вътрешно: „Аз съм й в ръцете. Може да ме удуши или да ме ухапе.“ Тя обаче само се усмихна.

— Не е за вас...

— Вярно е — рекох, без да имам предвид палтото.

— Трябва да ви видя, след като се върнете.

„Ето на! — казах си. — Дали ще ме помоли да не се срещам повече с Люк? Дали бих могла?“ И веднага си отговорих: „Не, не бих могла.“

— Понеже съм решила да се заема с вас, да ви облека сносно и да ви покажа по-забавни неща от разни студенти и библиотеки.

„О, Божичко — мина ми през ума, — не бива, сега поне не бива да ми приказва такива неща.“

— Не? — продължи тя, тъй като аз мълчах. — Имах донякъде чувството, че сте ми като дъщеря. — Смееше се, но гласът й бе ласкав. — Ако една такава дъщеря е опърничава и отдадена само на духовното...

— Прекалено сте мила — прекъснах я, натъртвайки на „прекалено“. — Не знам какво да правя.

— Да се оставите на мен — отвърна тя засмяна.

„Ама че каша — помислих си. — Но ако Франсоаз държи на мен и иска да ме вижда, тогава и Люк ще виждам по-често. Може би ще успея да й обясня. Може би й е все едно след десет години брак.“

— Защо имате слабост към мен? — попитах.

— Защото по природа сте същата като Люк. По природа, и двамата сте унили, предопределени да ви утешават любвеобилни хора като мен. Няма да ми избягате...

Във въображението си вдигнаха отчаяно ръце. После отидохме на театър. Люк ми обясняваше кой какъв е и кой с кого е. Изпратиха ме

до квартирата и Люк съвсем естествено целуна дланта ми. Прибрах се леко зашеметена, заспах, а на другия ден взех влака към Йона.

ВТОРА ГЛАВА

Ала Йона беше сива, а скуката непоносима. Вече не бе скука сама за себе си, а скука, поради нечия липса. След седмица си тръгнах. Преди да замина, майка ми внезапно излезе от своя унес и ме попита дали съм щастлива. Уверих я, че съм, че правната наука ми харесва, че уча усилено и имам добри приятели. Успокоена, тя отново се вгълби в своята печал. Нито за миг — както неминуемо би станало предишната година — не се изкуших да ѝ кажа всичко. Впрочем да ѝ кажа какво? Определено остарявах.

В квартирата намерих бележка от Бертран, който ме молеше да му се обадя, щом се прибера. Несъмнено щеше да ми иска обяснения — не вярвах много-много в дискретността на Катрин, — но тъй или иначе, поне това му дължах. Звъннах му и си уговорихме среща. Използувах времето до нея и отидох да се запиша в мензата.

В шест часа се видяхме в кафенето на улица Сен Жак и изпитах чувството, че нищо не се е случило, че по-раншното положение се възобновява. Но щом той се изправи и някак изтежко ме целуна по бузата, се върнах към действителността. Малодушно се помъчих да си придам лековат и безотговорен израз.

— Разхубавил си се — заявих съвсем искрено, а наум цинично си рекох: „Жалко.“

— Ти също — отрони той кратко. — Трябва да знаеш, че Катрин ми каза всичко.

— Какво всичко?

— За престоя ти на морето. Съпоставката на някои обстоятелства ме наведе на мисълта, че си била с Люк. Така е, нали?

— Да — потвърдих. (Бях впечатлена. Той не изглеждаше гневен, а кротък и малко тъжен.)

— Та ето какво: не съм от хората, способни на подялба. Още те обичам — достатъчно, за да подмина случая, недостатъчно, за да си позволя лукса да страдам заради теб, както през пролетта. Така че, избирай.

Думите бе изговорил на един дъх.

— Какво да избирам?

Беше ми тягостно. Както предвиждаше Люк, не бях се замисляла за Бертран като за част от условието на задачката.

— Или преставаш да се срещаш с Люк и продължаваме да сме заедно. Или се срещаш с него и оставаме само добри приятели. Това е.

— Естествено, естествено.

Не ми хрумваше нищичко в отговор. Наглед той беше възмъжал, сериозен; почти му се възхищавах. Ала вече не ми беше никакъв, съвсем никакъв. Положих ръка на неговата.

— Съжалявам — казах, — не мога.

За миг той постоя безмълвен, загледан през прозореца.

— Трудно е да се преглътне — рече.

— Мъчно ми е, че те боли заради мен — добавих и наистина ми се късаше сърцето.

— Не е това най-лошото — каза той, сякаш на себе си. — Ще видиш. Когато човек е решен, няма страшно. Да се вкопчваш — ето какво не бива.

Внезапно се извърна към мен:

— Обичаш ли го?

— Не, не — отговорих нетърпеливо. — Няма такива работи. Просто се разбираме.

— Ако имаш неприятности, аз съм насреща — заяви той. — А смятам, че ще имаш. Сама ще разбереш: Люк не представлява нищо, той е един мрачен умник и толкоз.

С прилив на радост си припомних нежността на Люк, неговия смях.

— Повярвай ми. Тъй или иначе — добави поривисто, — аз съм насреща, бъди сигурна, Доминик. Бях много щастлив с теб.

И на двамата ни се плачеше. На него, понеже беше свършено, а навярно се бе надявал, а на мен, понеже имах чувството, че се лишавам от естествения си закрилник, за да се впусна в неясно приключение. Станах и леко го целунах.

— Довиждане, Бертран. Прости ми.

— Върви си — каза той кротко.

Излязох, съвсем паднала духом. Прекрасно започваше учебната година...

В квартирата ме очакваше Катрин, седнала на леглото с трагичен израз. Като влязох, се изправи и ми протегна ръка. Стиснах я без въодушевление и приседнах.

— Доминик, искам да ти се извиня. Може би не трябваше да казвам на Бертран. Ти как смяташ?

Възхитих се, че ми задава подобен въпрос.

— Няма значение. Положително беше за предпочитане да го узнае от мен, но няма значение.

— Е, хубаво — рече тя с облекчение.

Разположи се обратно на леглото, видимо възбудена и доволна.

— Хайде сега, разправяй.

Онемях, а после ме досмеша.

— А, не. Ти си чудесна, Катрин. Раз-прас, отхвърляш Бертран, черната точка е отстранена и давай да минаваме на по-вълнуващи теми!

— Не ми се подигравай — примоли се тя по детински глезено. — Разправи ми подробно.

— Няма какво да разправям — отвърнах сухо. — Прекарах няколко дни на морето с един човек, когото харесвам. По ред причини нещата приключват дотук.

— Женен ли е? — попита тя хитро.

— Не. Глухоням е. Сега трябва да си разопаковам багажа.

— Не се притеснявам, накрая всичко ще ми разкажеш — заяви тя.

„Лошото е, че сигурно е права — помислих си, отваряйки гардероба. — Някой ден, когато ще ми е криво...“

— А пък аз съм влюбена — оповести тя, сякаш току-що бе получила откровение.

— В кого? — осведомих се. — А, да, в последния.

— Ако не те интересува...

Все пак продължи. Взех да подреждам ядно. „Защо имам толкова глупави приятелки? Люк не би я изтърпял. Но какво общо има Люк? Това си е моят живот...“

— ... Накратко, обичам го — заключи тя.

— Какво разбираш под „обичам“? — попитах с любопитство.

— Ами как да ти кажа... Да обичаш, да си мислиш за някого, да ходиш с него, да го предпочиташ пред другите. Не е ли така?

— Не знам. Може би.

Привърших с подреждането. Седнах на леглото, обезсърчена. Катрин се разнежи.

— Доминик, миличка, ти си луда. Изобщо не разсъждаваш. Ела с нас довечера. Излизам с Жан-Луи естествено и с един негов приятел, много умно момче, занимава се е литература. Ще се поразсееш.

Тъй или иначе, не исках да се обаждам на Люк до утре. А и бях уморена; животът ми изглеждаше потискаща вихрушка, в чието средоточие само на моменти се очертаваше един устойчив елемент: Люк. Само той ме разбираше, помагаше ми. Имах нужда от него.

Да, имах нужда от него. Не можех да предявявам никакви изисквания, но той все пак носеше бегла отговорност. Не биваше да му го показвам. Условностите са си условности, особено ако неспазването им би действувало затормозящо.

— Хайде — рекох, — да вървим при твоя Жан-Бернар и приятеля му умник. Не ме е грижа за никакъв ум, Катрин. Не, не е вярно, но харесвам само мрачните умници. Тия, които се справят с лекота, ме дразнят.

— Жан-Луи — възрази тя, — не Жан-Бернар. С какво да се справят?

— С това — заявих тържествено и посочих прозореца с прихлупеното небе, сиво и розово, обвеяно с печал като тих ад.

— Закъсала си — каза Катрин обезпокоена; държа ме под ръка, докато слизахме и внимаваше вместо мен да не се спъна по стъпалата. В крайна сметка, обичах си я.

Нейният Жан-Луи беше красавец, с някак пошла, но не и неприятна външност. Приятелят Ален обаче бе далеч по-находчив и забавен и главно имаше хаплива мисъл, подвеждаща и с постоянни обрати, каквито липсваха у Бертран. Скоро оставихме Катрин и нейния обожател, които впрочем проявяваха чувствата си с неуместна неутолимост, поне из кафенетата. Ален ме изпрати до квартирата, говорейки ми за Стендал и за литературата, което ме интересува за пръв път от две години. Не беше нито грозен, нито хубав — нищо особено. На драго сърце се съгласих да обядвам с него след два дни, като си пожелах Люк да не се окаже свободен тъкмо тогава. Вече

всичко минаваше през него, зависеше от него и се развиваше без моя намеса.

ТРЕТА ГЛАВА

Накратко, обичах Люк и си го изразих скоро, през първата нощ, която отново прекарахме заедно. Бяхме в хотел на един от кейовете; след любовта той лежеше по гръб и ми говореше със затворени очи. Каза: „Целуни ме.“ Аз се повдигнах на лакът, за да го целуна. Ала като се надвесих над него, внезапно сякаш ми призля от неизлечимото убеждение, че това лице, този мъж са единственото, което съществува за мен. Че непоносимата наслада, очакването, които ме задържаха току до ръба на устните му, са всъщност насладата от любовта и от очакването ѝ. Че го обичам. И се отпуснах на рамото му, без да го целуна, с тих стон на уплаха.

— Спи ти се — обади се той, положи ръка на гърба ми и се позасмя. — Ти си като животинче, след любовта или спиш, или си жадна.

— Мислех си — рекох, — че си ви обичам.

— Аз също — отвърна той и ме потупа по рамото. — Минали ли три дни, без да се видим, почваш да ми говориш на „вие“ — защо?

— Почитам ви — обясних. — Почитам ви и ви обичам.

Засмяхме се заедно.

— Не, сериозно — продължих поривисто, сякаш ей сега ме бе осенило блестящо хрумване, — какво бихте сторили, ако ви обичах истински?

— Ами че ти ме обичаш истински — каза той, все тъй със спуснати клепачи.

— Имам предвид, ако не можех без вас, ако исках да сте само мой...

— Ще се огорча много — отвърна той. — Дори няма да се полаская.

— И какво ще ми кажете?

— Ще кажа: „Доминик... хм... Доминик, прости ми.“

Въздъгнах. Значи нямаше да прояви отвратителния рефлекс на предпазлив и добросъвестен мъж, като ми натъкне: „Нали те предупреждавах.“

— Предварително ви прощавам — рекох.

— Подай ми една цигара — отрони той лениво, — от твоята страна са.

Запалихме мълчаливо. Повтарях си: „Ето на, обичам го. Любовта ми вероятно се свежда до мисълта, че го обичам. Тя е това и нищо повече, но извън «това» няма живот за мен.“

И действително, за цялата седмица не бе имало друго освен телефонното обаждане на Люк: „Свободна ли си на петнайсети през нощта?“ и през три-четири часа фразата прозвучаваше в главата ми, хладно, както я бе произнесъл той, но всеки път тя разклащаше вътрешната ми, неопределена тежест, с нещо средно между щастие и задух. А сега бях до него и времето течеше, много дълго и много бяло.

— Ще трябва да тръгвам — заяви той. — Пет без четвърт! Късно е.

— Да — промълвих. — Франсоаз тук ли е?

— Обясних й, че ще развеждам едни белгийци из Монмартър. Но и нощните заведения сигурно вече приключват.

— Тя какво ще каже? Пет е късен час, дори за белгийци.

Той отговаряше със затворени очи.

— Ще се върна, ще изпъшкам: „Ох, тия белгийци!“ и ще се разкърша. Тя ще се обърне, ще ме подсети, че има алка-зелцер в банята, после ще заспи отново. И толкова.

— Естествено! — възкликнах. — А утре набързо и отегчено ще й разправите за кабаретата, за нравите на белгийците, за...

— О, само ще изброя... За лъжи нямам вкус и най-вече време.

— А за какво имате време? — попитах.

— За нищо. Нито време, нито сили, нито желание. Ако бях способен на каквото и да било, щях да съм те обикнал.

— Би ли имало разлика?

— Не, за нас не. Е, така ми се струва. Просто щях да съм нещастен заради теб, докато сега съм щастлив.

Зачудих се дали е предупреждение във връзка с думите ми отпреди малко, но той положи ръка на главата ми някак тържествено.

— Всичко мога да ти кажа. Харесва ми, че е така. На Франсоаз не бих могъл да кажа, че не я обичам истински, че нашите устои не са прекрасни и чисти. Устоите на всичко са моята умора, моята досада. Впрочем това са здрави, непоклатими устои. Чудесни и трайни съюзи

се изграждат въз основа на неща като самота, досада. Те поне са си все едни и същи.

Вдигнах глава от рамото му.

— Това са...

Щях да добавя „дивотии“, в стихияен стремеж да се противопоставя, но си замълчах.

— Какво са? Значи ни обземат младежки пориви, а?

Разсмя се с нежност.

— Пиленцето ми, ти си тъй млада, тъй обезоръжена. Тъй обезоръжаваща, за моя радост. Успокоително е.

Изпрати ме до квартирата. На другия ден щях да обядвам с него, Франсоаз и някакъв техен приятел. За довиждане го целунах през прозореца на колата. Чертите му бяха изопнати, изглеждаше стар. Тази старост ме покърти и за миг усили още повече обичта ми.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

На другия ден се събудих, изпълнена със свежи сили. Недоспиването винаги ми се отразяваше благотворно. Станах, отидох до прозореца, вдъхнах парижкия въздух и запалих цигара, без да ми се пуши. После си легнах обратно, но предварително се поспрях пред огледалото и намерих, че имам сенки под очите и одухотворен вид. Изобщо, изглеждах интересна. Реших да помоля хазайката от утре да пусне отоплението, защото просто не се търпеше.

— Тук е адски студено — казах високо и гласът ми прозвуча сипкаво, смешно. — Драга Доминик — добавих, — вие сте в плен на любовна страст. Това подлежи на лечение: разходки, целенасочени четива, момчета, може би и малко работа. Ето какво ви трябва.

Не устоявах на обземащата ме благосклонност към самата мен. Ей Богу, не ми липсваше чувство за хумор! Беше ми леко на душата. Напред към страстите! Впрочем ми предстоеше обед с обекта на моя плам. Заредена с живеца на крехката си безтрепетност, която се дължеше на сетивна еуфория с ясни за мен причини, поех към Франсоаз и Люк. Метнах се на автобуса в движение, а контрольорът, под предлог да ми помогне, ме прихвана през кръста. Подадох му билетчето си и разменихме съучастнически усмивки: той като мъж, вещь по тънката част, а аз — като жена, навикнала с мъже, вещи по тънката част. Останах на платформата, автобусът скърцаше по паважа, олюлявах се, облегната на перилото. Прекрасно, прекрасно си бях с безсъницата, простряла се в мен, между брадичката и слънчевия сплитък.

У Франсоаз вече бе дошъл непознатият приятел, въздебел, червендалест мъж със сухо държане. Люк го нямаше, защото, както обясни Франсоаз, бил прекарал нощта с някакви приятели от Белгия, та станал едва в десет. Много били досадни белгийците с тоя Монмартър. Видях, че дебелакът ме наблюдава и усетих как се изчервявам.

Люк влезе. Изглеждаше уморен.

— Ха, Пиер, как си?

— Не ме ли очакваше?

В тона му имаше нещо нападателно. Може би просто поради обстоятелството, че Люк се изненадваше не от моето, а от неговото присъствие.

— Напротив, братле, — напротив рече Люк с лека усмивка на досада. — Тук пиене няма ли? Какво е това хубаво жълто нещо в чашата ти, Доминик?

— Уиски като сълзица — отвърнах. — Не го ли разпознавате вече?

— Не — каза той и приседна на едно кресло, така както се сяда в чакалня на гара — на ръба. После поспря очи на нас — пак както в чакалня, разсеяно и безучастно. Видът му беше детински и инатлив. Франсоаз се разсмя.

— Горкичкият Люк, изглеждаш почти толкова зле колкото Доминик. Впрочем, моето момиче, аз ще въведа ред. Ще заръчам на Бертран да...

Изброй какво щяла да каже да Бертран. Не бях се извърнала към Люк. Слава Богу, помежду ни никога нямаше съучастничество по отношение на Франсоаз. Беше дори странно. За нея говорехме като за многообичано дете, което ни създава известни грижи.

— Такива лудории за никого не са от полза — вметна шишкото на име Пиер и аз внезапно си дадох сметка, че той вероятно знае за Кан. Това обясняваше презрителния му поглед от самото начало, сухото му поведение, загатнатите намеци. Сетих се, че го бяхме срещнали в Кан и Люк бе споменал за него, че бил малко влюбен във Франсоаз. Навярно се възмущаваше, можеше и да се разприказва. От съображения в духа на Катринините: да не укриваш нищо от приятелите, да им бъдеш в услуга, да не допускаш злоупотреба с тяхното... и прочие. Ами ако Франсоаз разбере, ако се взре в мен с подозрение, с гняв, с разни подобни чувства, чужди на нея, а и, смятах, не съм все заслужени от мен... Какво щях да сторя тогава?

— Да вървим на обед — рече Франсоаз. — Умирам от глад.

Поехме пеша към един близък ресторант. Франсоаз ме хвана под ръка, а мъжете тръгнаха след нас.

— Колко меко е времето — каза тя. — Обожавам есента.

Неизвестно защо, думите отключиха у мен спомена за стаята в Кан и за облакътения на прозореца Люк, който казваше: „Просто се

изкъпи и пийни едно уиски, ще се оправяш.“ Беше първият ден, не ми беше особено хубаво, предстояха още петнайсет, петнайсет дни с Люк денем и нощем. Ето за какво най-силно копнеех сега, а то навярно никога нямаше да се върне. Ако тогава знаех... Но и да знаех, щеше да е същото. Пруст пише: „Голяма рядкост е едно щастие да кацне тъкмо върху желанието, което го е призовало.“ А миналата нощ това се бе случило, когато се бях доближила до лицето на Люк, желано в продължение на цяла седмица, и от съвпадението ми бе приляло, може би просто поради внезапното отпадане на пустотата, от която иначе животът ми бе изтъкан. Пустота, породена от чувството, че животът ми се разминава с мен. А в онзи миг като никога бях изпитала усещането, че най-сетне се докосвам до своя живот, и то до върховната му точка.

— Франсоаз! — викна Пиер зад нас.

Обърнахме се, разменихме си спътниците. Озовах се отпред, до Люк, вървах в крак с него по есенно-червеникавия булевард и явно една и съща мисъл бе хрумнала и на двама ни, защото той ми хвърли въпросителен, почти суров поглед.

— Е, да — рекох.

Той сви рамене с недоловимо движение, от което брадичката му леко се вирна.

Извади от джоба си цигара, запали я вървешком и ми я подаде. Всеки път, когато нещо го смущаваше, прибягваше до това средство. А беше човек, лишен от каквито и да било мании.

— Тоя знае за теб и мен — рече.

Говореше вгълбено, без видима уплаха.

— Важно ли е?

— Не ще устои дълго на възможността да утеши Франсоаз. Нека добавя, че в случая утешението няма непременно да доведе до някакви крайности.

За миг се възхитих на мъжката му самомнителност.

— Той е кротък тъпак — продължи Люк. — Състудент на Франсоаз, представяш ли си?

Представях си.

— Неприятно ми е дотолкова, доколкото ще огорчи Франсоаз. Обстоятелството, че тъкмо ти...

— Естествено.

— И заради теб ще ми е неприятно, ако Франсоаз го приеме болезнено от твоя страна. Франсоаз е в състояние да ти направи много добро. Тя е сигурна приятелка.

— Нямам сигурна приятелка — обадох се тъжно. — Нямам нищо сигурно.

— Мъчно ли ти е? — попита той и ме хвана за ръката.

За кратко се затрогнах от жеста, от привидните опасности, на които той го излагаше, после ме обзе печал. Да, той ме държеше за ръка и крачехме заедно пред очите на Франсоаз, но тя беше наясно, че моята ръка държи Люк, умореният мъж. Навярно си мислеше, че ако е гузен, не би го сторил. Не, той не рискуваше особено. Беше равнодушен. Стиснах ръката му: разбира се, беше си той, той и нищо повече. А че успява да запълва деноноцията ми, за мен бе вечен повод за удивление.

— Не ми е мъчно — отвърнах. — Никак не ми е.

Лъжех. Искаше ми се да му кажа, че лъжа, че истината е как той ми е нужен, но когато бях с него, всичко това ми се струваше недействително. Нямах нищо, не бе имало нищо освен петнайсет приятни дни, освен представи и съжаления. Защо така ми се късаше сърцето? Мъчителната загадка на любовта, мислех си с присмех. Всъщност се сърдех на себе си, защото знаех, че съм достатъчно силна, достатъчно свободна, достатъчно способна да изживея щастлива любов.

Обядът беше дълъг. Гледах Люк с трепет. Беше хубав, умен, изнурен. Не желяех да се отделям от него. Кроях смътни планове за зимата. На раздяла той каза, че щял да ми телефонира. Франсоаз добави, че и тя щяла да ми звънне, за да ме заведе някъде си.

И двамата не се обадоха. Така изминаха десет дни. Името на Люк се превръщаше в бремене. Най-сетне ми позвъни и обясни, че Франсоаз била в течение, а той щял да се свърже с мен при първа възможност, понеже сега бил претрупан с работа. Гласът му беше гальовен. Останах в квартирата, вцепенена, без напълно да проумявам. Предстоеше ми да вечерям с Ален. Той нищичко не бе способен да направи за мен. Бях като опустошена.

През следващите петнайсет дни се видях с Люк на два пъти. Веднъж в бара на кея Волтер и веднъж в хотелската стая, където не намерихме какво да си кажем нито предварително, нито после. Нещата

имаха противен вкус на пепел. Винаги е любопитно да се установи до каква степен животът утвърждава романтичните общоприетости. Давах си сметка, че определено не ме бива да бъда веселата млада приятелка на женен мъж. Обичах го. Трябваше да съм се замислила, ако не друго, поне да съм се замислила, че любовта може да е именно това: натрапливост, болезнена неудовлетвореност. Опитах да се смея. Той не откликна. Приказваше ми ласкаво, кротко, като че ли щеше да умира... Франсоаз много била изстрадала.

Попита ме с какво се занимавам. Отговорих, че уча, чета. Четях или отивах на кино с единствената мисъл как бих могла да му говоря за книгата, за филма, чийто режисьор той бе споменал, че познава. Отчаяно издирвах помежду ни връзки, връзки, различни от възпошлата мъка, която бяхме причинили на Франсоаз. Такива нямаше и все пак угризения не ни спохождаха. Недопустимо бе да му кажа: „Спомни си.“ Би било нечестно, а и щях да го уплаша. Недопустимо бе да му кажа, че виждам или ми се привижда колата му навсякъде по улиците, че непрестанно започвам да въртя телефонния му номер, без никога да го донабера, че като се прибирам, трескаво разпитвам хазяйката, че всичко свеждам до него и се упреквам до смърт. Нямах право на нищо. Ала нищото беше все пак настоящият миг, неговото лице, неговите ръце, нежният му глас, цялото непоносимо минало... Слабеех.

Ален беше добър и един ден му разправих всичко. Разхождахме се, извървявахме километри и той обсъждаше моята любов като литературно явление, което позволяваше и на мен да се поставя на отстояние от нея и да я разисквам.

— Нали все пак знаеш, че ще свърши — обясняваше той. — Че след шест месеца, след година ще говориш шеговито по въпроса.

— Не искам — отвърщах. — Браня не само себе си, браня онова, което бяхме заедно двамата. Кан, смехът, разбирателството.

— Но това не пречи да си наясно, че един ден вече няма да е от значение.

— Знам, но не го възприемам. Безразлично ми е. Сега, сега — друго няма.

Обикаляхме. Вечер той ме изпращаше до квартирата, стискаше ми ръката сериозно, а на влизане аз питах хазяйката дали не ме е търсил господин Люк А. Тя отвърщахше, че не е, усмихваше се. Просвах се на леглото и мислех за Кан.

Казвах си: „Люк не ме обича“ и сърцето ми се свиваше от тъпа болка. Повтарях си го и болката се възобновяваше със същата сила. Тогави ми се струваше, че съм направила крачка напред и съумявам да властвувам над болката само защото тя бе на мое разположение, готова да се яви при повик, вярна, въоръжена до зъби. Казвах си: „Люк не ме обича“ и сътресението идваше. Ала, ако горе-долу по своя воля призовавах болката, не бях в състояние да възпра появата ѝ посред някоя лекция или някой обед, когато тя изникваше изневиделица, хващаше ме натясно и ме измъчваше. Не бях в състояние да възпра и ежедневно и оправдано отегчение, плазмодийното съществуване сред дъждовете, умората от утрините, от плоските занятия и разговори. Страдах. Казвах си, че страдам, с любопитство, с ирония, с какво ли не, за да отбягна жалката очевидност на нещастната любов.

Каквото трябваше да стане, си стана. Една вечер се срещнах с Люк. Разходихме се с колата му из Булонския лес. Той ми обясни, че се налагало да отиде в Америка за около месец. Отговорих, че е интересно. После действителността ме зашемети: цял месец. Напирах една цигара.

— Като се върна, ще си ме забравила — добави той.

— Защо? — попитах.

— Горкичкото ми пиленце, толкова по-добре ще е за теб, толкова по-добре... — И спря колата.

Погледнах го. Лицето му бе напрегнато, съжалително. Значи, той знаеше. Знаеше всичко. Необходимо беше да щадя не само мъжа, но и приятеля. Внезапно се вкопчих в него, долепих страна до страната му. Взирах се в сенките на дърветата. Чувах се как изричам недопустими неща.

— Люк, не е възможно. Не бива да ме оставяте. Не мога да живея без теб. Трябва да сте тук. Сама съм, толкова съм сама. Непоносимо е.

Слушах собствения си глас с изумление. Беше непристоен глас, младежки, умолителен. Казвах си онова, което Люк би ми казал: „Хайде, хайде, ще мине, успокой се.“ Но продължавах да нареждам, а Люк продължаваше да мълчи.

Най-сетне, сякаш за да спре пороя от думи, той притисна главата ми в шепи и нежно ме целуна по устата.

— Горкичкото ми то, горкичкото ми сладко момиче.

Тонът му беше разстроен. Помислих си едновременно: „Време е“ и „За окайване съм.“ Зароних сълзи върху сакото му. Минутите течаха, той щеше да ме откара вкъщи, изтощена. Щях да се оставя на волята му, а после него вече нямаше да го има. Порив на съпротива се надигна у мен.

— Не — промълвих, — не.

Впих се в него, исках да съм той, да изчезна.

— Ще ти се обадя. Ще се видим преди да отпътувам — рече той. — Прости ми, Доминик, прости ми. Беше ми много хубаво с теб. Ще ти мине, нали знаеш. Всичко минава. Бих дал какво ли не, за да...

Направи жест на безсилие.

— За да ме обичаш? — запитах.

— Да.

Бузата му беше гладка, топла от сълзите ми. Нямаше да го виждам цял месец; той не ме обичаше. Странно нещо е отчаянието, странно е, че има избавление от него. Той ме връщаше у дома. Вече не плачех. Бях смазана. Позвъни ми и следващия, и по-следващия ден. Датата на неговото заминаване ме завари болна от грип. Той се качи за малко. Ален също се бе отбил при мен, та Люк само ме целуна по страната. Щях да ми пише.

ПЕТА ГЛАВА

Понякога се пробуждах посред нощ, с пресъхнала уста, и преди още да изплувам от съня, нещо ми пошуваше да заспя пак, да се гмурна обратно в топлината, в безсъзнателността като в единствено затишие. Но вече си казвах: „Просто съм жадна, достатъчно е да се изправа, да ида до умивалника, да пия вода и пак да заспя.“ Ала щом станех, щом видех в огледалото собствения си образ, смътно осветен от уличната лампа, щом хладката вода започнеше да се стича в гърлото ми, тогава отчаянието ме завладяваше и с истинско усещане за физическа болка си лягах отново, зъзнейки. Просвах се по корем, обхванала глава в ръце, и притисках тяло о кревата, сякаш любовта към Люк бе горещо и смъртоносно животинче, което в бунта си бих могла да премажа между кожата си и чаршафа. И битката се разразяваше. Паметта, въображението се превръщаха в жестоки врагове. Лицето на Люк, Кан. Какво е било и какво би могло да бъде. И неспир отпорът на тялото ми, което бе сънено, на разума ми, който бе отвратен. Вирвах глава, съставях уравнения: „Аз съм аз, Доминик. Обичам Люк, който не ме обича. Несподелена любов, задължителна мъка. Точка.“ Измислях начини да сложа окончателна точка, да изпратя на Люк красиво, възвишено писмо; в което да обясня, че между нас всичко е свършено. Но подобно писмо ме вълнуваше само дотолкова, доколкото неговата красота и възвишеност биха ми възвърнали Люк. Едва-що си представях, че раздялата е осъществена чрез това жестоко средство и вече виждах как се сдобряваме.

Достатъчно беше да не се давам, както казват хората. Но заради кого? Не се интересувах от никого другото, дори не и от себе си. Интересувах се от себе си само по отношение на Люк.

Катрин, Ален, улиците. Едно момче, което ме целуна на някакъв купон. Не пожелах да се срещнем повторно. Дъждът, Сорбоната, кафенетата. Картите на Америка. Ненавиждах Америка. Досадата. Нямаше ли край? Изминал бе повече от месец, откак Люк беше заминал. Бях получила от него кратко писъмце, нежно и тъжно, което знаех наизуст.

За моя утеха умът ми, дотогава противопоставял се на тази страст, като ѝ се подиграваше, а мен правеше за посмешище и ме подбуждаше към тягостни вътрешни диалози, постепенно се преобразяваше в съюзник. Вече не си казвах: „Нека прекратим тази смехория“, а „Как да се ограничат пораженията?“ Нощите бяха вяли и блудкави, клеясали от печал, но дните понякога протичаха скоростно, поглъщани от четива. Разсъждавах за „мен и Люк“ като за външно явление, но това не премахваше непоносимите мигове, когато застивах на тротоара, с „нещото“, което се хлъзгаше надолу в мен и ме изпълваше с отвращение и яд. Влизах в някое кафене, пусках двайсет франка в музикалния автомат и се отдавах на петминутна мирова скръб чрез мелодията от Кан. Ален я намразваше. Аз обаче познавах всяка нейна нота, припомнях си мириса на мимозата, постигах своето. Не се харесвах.

— Недей така, рожбо — повтаряше Ален, — недей така.

Не ми беше особено приятно да ми викат „рожбо“, но в случая ми действуваше разтушително.

— Мил си — казвах на Ален.

— Нищо подобно — отговаряше той. — Имам намерение да напиша дисертация за страстите. Та съм заинтересован.

А музиката ме убеждаваше. Убеждаваше ме, че имам нужда от Люк. Наясно бях, че тази нужда е и свързана с моята любов, и обособена от нея. Все още бях способна да разгранича човешкото същество, съмишленика от предмета на увлечението ми, неприятеля. И най-лошото беше именно, че не можех дори мъничко да го принизя, както човек обикновено постъпва спрямо хладните към него хора. Имаше и мигове, когато си мислех: „Горкият Люк, колко уморителна щях да съм за него, колко досадна!“ И се презирах, задето не бях успяла да остана лековата, още повече, че това може би щеше да го привърже към мен от честолюбие. Но всъщност знаех, че у него няма честолюбие. Той не беше противник, а Люк. Беше спасяемо.

Един ден тъкмо слизах по стълбата, за да отида на лекцията в два часа, когато хазяйката ми подаде телефона. Вече посягах към него, без сърцето да ме клъцва като по-рано, понеже сега Люк го нямаше. Тукатси разпознах колебливия глас на Франсоаз:

— Доминик?

— Да — рекох.

На стълбището всичко бе замряло.

— Доминик, имах желание да ви потърся по-рано. Искате ли все пак да ми дойдете на гости?

— Разбира се — отвърнах. До такава степен внимавах как говоря, че тонът ми навярно е прозвучал светски.

— Днес, в шест следобед?

— Добре.

Тя затвори.

Бях разстроена и доволна, че съм я чула. Тя възкресяваше уикенда, колата, обедите по ресторанти, обстановките.

ШЕСТА ГЛАВА

Не отидох на лекцията, повървах по улиците, питайки се какво ли ще ми каже тя. Според обичайната реакция ми се струваше, че премного съм страдала, за да ми се сърди който и да било. В шест часа ръмеше леко, улиците бяха мокри и лъщяха под лампите като тюленови гърбове. На влизане във фоайето на сградата се зърнах в огледалото. Много бях отслабнала, със смътната надежда, че ще се разболея тежко и Люк ще идва да ридае до възглавето ми на умирающа. Косите ми бяха влажни, а изразът подплашен; щях да пробудя у Франсоаз вечната ѝ доброта. За миг се втренчих в образа си. Дали не бях способна да предприема „ловки ходове“, да се сближа истински с Франсоаз, да разигравам Люк, да хитрувам? Но защо? Как да хитрувам при наличието на това чувство, за пръв път абсолютно уязвимо, цялостно? Силно се бях удивлявала, силно се бях възхищавала от любовта си. Не помнех, че тя не представлява нищо освен възможността да страдам.

Франсоаз ми отвори с полуусмивка и леко стреснат израз. Влязох и свалих шлифера си.

— Добре ли сте? — попитах.

— Много добре — отвърна тя. — Заповядай... хм... заповядайте. Забравила бях, че ми говори на „ти“. Седнах; тя ме наблюдаваше, явно изненадана от окаения ми вид. Самосъжалих се и аз.

— Нещо за пиене?

— С удоволствие.

Тя направо ми наля уиски. Бях отвикнала от вкуса му. Защото положението имаше и друга страна: унилата ми стая, мензата. Подареното от тях червеникаво палто все пак ми бе свършило доста работа. Усещах се изострена и отчаяна, почти самоуверена от пренапрегнатост.

— Това е — рекох.

Вдигнах очи и я погледнах. Тя седеше на отсрещния диван; взираше се в мен, без да продума.

Все още можехме да отворим въпрос за друго, а на раздяла аз щях да кажа притеснено: „Дано не ми се сърдите прекалено.“ От мен зависеше; достатъчно бе да заговоря бързо, преди мълчанието да се е превърнало в двойно признание. Не се обадох. Най-сетне бях вътре в един миг, изживявах един миг.

— Имах желание да ви звънна по-отдавна — отрони тя накрая, — понеже така ми заръча Люк. А и ми беше криво, че сте самичка в Париж. Изобщо...

— И аз трябваше да ви потърся — промълвих.

— Защо?

На устата ми беше: „За да се извиня“, но думата ми се стори слаба. Започнах да изказвам истината.

— Защото ми се искаше, защото действително бях самичка. И защото ми беше неприятно да си мисля, че си мислите...

Направих бегло движение.

— Изглеждате зле — каза тя благо.

— Да — потвърдих ядно. — Ако можех, щях да дойда при вас, щяхте да ме нахраните с пържоли, щях да полегна на вашия килим, щяхте да ме утешите. За жалост, вие бяхте единственият човек, способен да го стори, и единственият, на когото не беше възможно.

Треперех. И чашата трепереше в ръката ми. Погледът на Франсоаз ставаше непоносим.

— Беше... беше неудобно — рекох за оправдание.

Тя взе чашата от ръката ми, сложи я на масата, седна си обратно.

— А аз ревнувах — каза тихо, — ревнувах физически.

Отправих очи към нея. Очаквах всичко, само не това.

— Глупаво беше — добави тя. — Знаех, че между вас и Люк не е сериозно.

На изражението ми тутакси откликна с извинителен жест, което оцених като нейна заслуга.

— Е, имам предвид, че невярността от физически порядък не е истински сериозна, но винаги съм била такава. Особено сега... сега, когато...

Явно се измъчваше. Боях се от това, което щеше да изрече.

— Сега, когато не съм дотам млада — продължи тя — и не дотам привлекателна.

— Не — прекъснах я.

Възпротивявах се. Не допусках, че историята може да има и друго, непознато за мен измерение, жалко, не, дори не жалко, а обикновено и тъжно. Бях смятала, че историята ми принадлежи, а не ми бе известно нищо за техния живот.

— Не беше това — повторих и се надигнах.

Пристъпих към нея, но останах права. Тя изви глава към мен и се поусмихна.

— Горката ми Доминик, ама че каша!

Седнах до нея и обхванах глава в ръце. Ушите ми пищяха. Чувствувах се празна. Плачеше ми се.

— Обичам си ви, Доминик — добави тя. — Много. Неприятно ми е да си представям, че сте били нещастна. Като ви видях за пръв път, си помислих, че бихме могли да ви придадем по-щастлив израз в сравнение със затормозения, който имахте тогава. Е, не се получи.

— Нещастна, да, бях донякъде нещастна. Впрочем Люк ме беше предупредил.

Искаше ми се да се тръшна до нея, до едрото ѝ щедро тяло, да ѝ обясня, че бих желала да ми е майка, че съм нещастна, да хлипам. Дори такава роля не бях в състояние да изпълня.

— Той се връща след десет дни — каза тя.

Каква беше тая поредна тръпка в упоритото ми сърце? Трябваше Франсоаз да си възвърне Люк и своето половинчато щастие. Трябваше да се пожертвувам. Последната мисъл предизвика у мен усмивка. Беше последно усилие да си прикрия, собствената незначителност. Нямах какво да жертвувам, нямах никаква надежда. Можех само да сложа край или да разчитам времето да сложи край на една болест. Стипчивото примирение съдържаше и известен оптимизъм.

— По-нататък — рекох, — когато за мен ще е приключило, по-нататък ще ви виждам отново, Франсоаз, а също и Люк. Сега ми остава просто да изчакам.

На прага тя леко ме целуна: „Доскоро.“

Ала едва се озовах в стаята си и рухнах на леглото. Какви безчувствени глупости ѝ бях наприказвала? Люк щеше да се прибере, да ме прегърне. Дори да не ме обича, ще е тук, той, Люк. Кошмарът ще свърши.

След десет дни Люк си дойде. Разбрах го, понеже в деня на завръщането му, минах с автобус покрай тях и видях колата му. Отидох си в квартирата и зачаках да ми позвъни. Това не стана. Нито тогава, нито на другия ден, който прекарах в леглото, уж болна от грип, за да не го изпусна.

Той беше тук. Не се обаждаше. След месец и половина отсъствие. Ето какво представлявало отчаянието: това треперене, вътрешният невесел смях, апатия в натрапливостта. Никога не бях страдала толкова дълбоко. Казвах си, че това е последният гърч, но най-болезненият.

На третия ден станах. Отидох на лекции. Разходих се с Ален. Внимателно следях какво ми говори и се смеех. Неизвестно защо в ума ми натрапливо се въртеше фразата „Има нещо гнило в Дания.“ Все ми беше на езика.

На петнайсетия ден се събудих от музика, с която разточително огласяше двора радиоапаратът на един съсед. Беше прекрасно анданте от Моцарт, както винаги навяващо представи за зазоряване, за свършек, за усмивка почти. Дълго слушах, неподвижна в леглото. Бях сравнително щастлива.

Хазяйката ме извика. Търсели ме по телефона. Навлякох халата си, без да бързам, и слязох. Мислех си, че е Люк и че това вече не е от голямо значение. Нещо си отиваше от мен.

— Добре ли си?

Гласът му звучеше в ушите ми. Неговият, глас. Откъде ми идеха спокойствието и кротостта, сякаш нещо живо и същностно се изтичаше от мен? Той предлагаше да се срещнем на чашка идущия ден. Казвах: „Да, да.“

Качих се обратно в стаята, много съсредоточена. Музиката бе свършила и съжалих, че съм изпуснала края. Зърнах се в огледалото и видях, че се усмихвам. Не потиснах усмивката, не можех. Знаех, че отново съм сама. Прииска ми се да си повтарям думата. Сама. Сама. Е, и какво? Бях жена, която бе обичала един мъж. Съвсем обикновена история — нямаше място за хленч.

МАРИЯ КОЕВА

КРАТКО И ХЛАДНО ЗА ЛЮБОВТА

През 1954-а книжният пазар във Франция се взривява, както рядко се случва — „Добър ден, тъга“, първи роман на напълно неизвестната Франсоаз Саган само за няколко месеца достига милионен тираж. Критиката е подразнена от шумния успех на тънкото книжле, което не може да причисли към една от двете основни категории — на развлекателната и „сериозна“ литература и оспорва читателското пристрастие. Накрая все пак му намира лесно обяснение: то се дължи на скандалното обстоятелство, че авторката е едва деветнайсетгодишна, а пише за любовните отношения с неприсъщи и неподобаващи за тази възраст опитност, трезвост и скептичност.

Оказва се обаче, че „феноменът Саган“, както гласи първоначалното определение (чиято цел е да придаде на успеха не литературно, а социално измерение), съвсем не е неустойчив и съвсем не е зависим от крехката възраст на авторката. Годините минават, момичето се превръща в жена, но търсенето на следващите книги ни най-малко не намалява. Огромни тиражи набират романите „Усмивка почти“, „Обичате ли Брамс...“, „След месец, след година“, „Дивните облаци“, „Разхвърляното легло“, „Сърцебиене до полуца“^[1]...

Всъщност Франсоаз Саган чисто и просто е намерила една нова и благополучна формула, която ѝ позволява да привлече различни категории читатели. Поначало любовните романи си имат твърда и многобройна аудитория (която търси от прочита не толкова някакво естетическо удоволствие, колкото вживяване в разказваната история) — и на нея естествено ѝ допада творчеството на Саган, в което единствена тема е любовта. У Саган обаче различното е, че проследява с безстрастие развоя на страстите. От една страна, любовта е средоточието на всички неща (героите ѝ се отдават напълно, поведението им е изцяло обусловено от нея, те нямат никакви разсейващи ги битови, ежедневни, материални или каквито и да било грижи, често дори нямат уточнени професии), а от друга нейните

проявления, от най-трепетните до най-мъчителните, никога не са описани патетично или сърцераздирателно, душевният ѝ отзвук е представен пределно сдържано, без увлечения и излияния, с почти смущаваща трезвост, сякаш при цялата погълнатост от собствените си страсти героите се поставят на отстояние от тях. Ето я формулата на Саган: емоционален сюжет и рационален изказ, контраст между темата и нейното разработване, благодарение на което се избягват пошлостта и популизмът, без да се накърнява въздействието на повествованието като генератор на емоции у читателя. Чрез този похват авторката предразполага към своята проза и по-взискателната публика, чувствителна към недоизказаностите като метод и към съчетаването на противоположности.

„Феномен Саган“ наистина има, и то до ден днешен. Той се състои в умението да бъдат привлечени за читателки и бакалката, и интелектуалката, като при цялата си достъпност и простота разказваните истории помагат на първата да се почувствува поинтелигентна, а на втората — с чиста съвест, без усещането, че се принизява от духовните висини, да прочете „нещо за душата“. А това всъщност е доста повече от търговски успех.

Мария Коева

[1] След „Усмивка почти“ ИК „Фама“ предвижда да издаде споменатите романи на Франсоаз Саган. ↑

Издание:

Франсоаз Саган. Усмивка почти

ИК „Фама“, София, 1992

Френска. Първо издание

Редактор: Игор Шемтов

Технически редактор: Олга Стоянова

Художник: Константин Георгиев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.